

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

וצאצאיהם

חגית בת מרים ושמואל. פתחיה בן חנה ויאיר

וילדיהם: דרור, הלל, אשר, ישי, רות.

עודד בן מרים ושמואל. מעין רבקה בת אורלי ואפרים

וילדיהם: ידידיה, רננה, שירה, אמונה, צורי.

תמר בת מרים ושמואל. רועי בן שרה ומשה.

ובתם: אמונה מרתה

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף כ"ט

כשאין כל בני ישראל בארץ, היובלות בטלות, וכן ארע כשגלו שבת ראובן וגד, שבטלו היובלות.

דברים שאינם נוהגים אלא בזמן שהיובל נוהג

א. דין עבד עברי.

אין עבד עברי נוהג, אלא בזמן שהיובל נוהג, שנאמר, "כְּשֶׁכִּיר כְּתוּשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ", ללמד שאינו נוהג אלא כשהיובל נוהג, אבל בזמן הזה, אין עברי נמכר לעבד.

ב. דין שדה אחוזה.

שדה אחוזה שמכרה אדם זכאי לגאול אותה על כרחו של הקונה [ומחשב את הכסף שקיבל תחילה לפי שנות היובל ומגרע ממנו כפי השנים שעברו] ושדה אחוזה שהקדיש אדם נפדית לפי השיעור הקצוב בפרשה בית חומר שיעורים בחמישים שקל כסף. ואין דינים אלו נוהגים אלא בזמן שהיובל נוהג, שנאמר, "וַיָּצֵא בַיָּבֵל וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ", ומכאן שאין דין שדה אחוזה אלא כשהיובל נוהג. אבל בזמן הזה, אם ירצה הקונה להחזיר בדמים שקיבל, מחזיר, ואם לאו, אין כופים אותו להחזיר, ואין השדה נפדית מהקדש, אלא בשווייה.

ג. דין בתי ערי חומה.

המוכר בית בעיר חומה זכאי לגאול אותו בתוך השנה הראשונה על כורחו של הקונה. ודין זה אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג שנאמר בעניין "לֹא יֵצֵא בַיָּבֵל" ומכאן שאין דיני בתי ערי חומה נוהגים אלא כשהיובל נוהג. אבל בזמן הזה אין כופים את הקונה להשיב את הבית.

ד. חרמים של שדות.

לדעת רבי שמעון, חרמי שדות אינם נוהגים אלא בזמן שהיובל נוהג, שנאמר, "וַיִּהְיֶה הַשָּׂדֶה בְּצִאתוֹ בַיָּבֵל קֹדֶשׁ לַיהוָה כְּשֶׁדָּה הַחֵרֶם לְכֹהֵן תִּהְיֶה אַחֲזָתוֹ".

ודווקא חרמי שדות אינם נוהגים בזמן הזה, אבל חרמי מטלטלים נוהגים בזמן הזה. ושדות חו"ל דינם כמטלטלים. [ולהלן יתבאר בעזה"י מה עושים בחרמים בזמן הזה].

ה. דין גר תושב.

גר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים, ישראל מצווה להחיותו. ולדעת רבי שמעון בן אלעזר, אין גר תושב נוהג, אלא בזמן שהיובל נוהג. שנאמר בעניין גר תושב, "עִמָּךְ יָשָׁב בְּקִרְבְּךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנְנֵנִי" וכן נאמר בעניין עבד עברי "וַיִּהְיֶה כִּי יֹאמֶר אֱלֹהֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֶחָבֵד וְאֶת בֵּיתְךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ", ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שעבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, כך גר תושב אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. [את הטעם הזה ביאר רב ביבין].

חרמים בזמן הזה

כבר נתבאר שבזמן הזה לא נוהגים חרמי שדות בארץ ישראל. אבל חרמי מטלטלים נוהגים. ושדות חו"ל דינם כמטלטלים. ולהלן יתבאר מה דין החרמים בזמן הזה.

א. חרמי כהנים.

מאחר שדינם להינתן לכהנים, וכהנים לא בטלו גם בזמן הזה, ינתנו החרמים הללו לכהנים.

ב. חרמי בדק הבית.

מאחר שדינם להתקדש לבדק הבית, יש להם פדיון, ולכן יש לפדותם כדי שיצאו לחולין.

ומעיקר הדין יכולים לפדותם על שווה פרוטה, כי הקדש שווה מנה שחיללו על שווה פרוטה מחולל, [ואמנם, בזמן הבית, מאחר שיש להקדש הפסד בדבר, אין לעשות כן לכתחילה, אבל בזמן הזה, שאין הקדש בדק הבית, מותר לעשות כן אף לכתחילה], ואם כן על ידי החילול יצאו החרמים לחולין, ולא תתקדש אלא פרוטה, **ואותה ישליכו לנהר,** שלא יכשלו בה בני אדם.

אלא שכשארע מעשה באדם, שהחרים נכסיו, ולדעת רב יהודה [האומר שסתם חרמים לבדק הבית], החרים לבדק הבית, אמר לו רב יהודה, שיחלל את החרמים על ארבעה זוז, כדי שיתפרסם הדבר.

סליק פרק המקדיש שדהו

פרק תשיעי המוכר שדהו

[ויקרא כ"ה י"ג-י"ז] בשנת היובל הזאת תשבּו איש אל אחָתו. וכי תמָכְרוּ מִמָּכָר לְעִמִּיתְךָ אוֹ קִנְיָה מִיַּד עִמִּיתְךָ אל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו. בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עִמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְּבוּאוֹת יִמָּכָר לָךְ. לְפִי רֵב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעוֹט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאוֹת הוּא מִכָּר לָךְ. וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עִמִּיתוֹ וְיִרְאֵת מֵאֲלֻקִּיף כִּי אֲנִי ה' אֲלֻקֵּיכֶם.

[ויקרא כ"ה כ"ח] כִּי יִמּוֹךְ אַחִיךָ וּמָכָר מֵאַחָתוֹ וּבָא גָאֵל הַקָּרֵב אֵלָיו וְגָאֵל אֶת מִמָּכָר אָחִיו. וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גָּאֵל וְהִשְׁיִגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ. וְחָשַׁב אֶת שָׁנֵי מִמָּכָרוֹ וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכָר לוֹ וְשָׁב לְאַחָתוֹ. וְאִם לֹא מָצָא יָדוֹ דֵּי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמָּכָרוֹ בְּיַד הַקֹּנֶה אֹתוֹ עַד שָׁנַת הַיּוֹבֵל וְנָצָא בַּיּוֹבֵל וְשָׁב לְאַחָתוֹ.

גאולת שדה אחוזה שנמכרה

המוכר שדה אחוזתו בזמן שהיובל נוהג, [מאחר שעברו שתי שנים אחר המכירה], **אם רוצה המוכר לפדותה מיד הקונה, הרי זה פודה על כורחו של הקונה, והפדיון הוא לפי הדמים שנמכרה השדה תחילה,** שנאמר, "וְהִשְׁיִגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ. וְחָשַׁב אֶת שָׁנֵי מִמָּכָרוֹ וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכָר לוֹ וְשָׁב לְאַחָתוֹ", כגון אם נמכרה השדה באלף זוז עשר שנים קודם היובל, מאחר שעתידה היתה לחזור לבעלים ביובל, נמצא שהקונה נתן מאה זוז לכל שנה, ואם כן, כשהמוכר בא לפדותה לאחר חמש שנים, שנותרו חמש שנים עד היובל, הרי זה נותן לקונה חמש מאות זוז, ומוציא ממנו את השדה על כורחו.

אלא שניתן לגאול את השדה, רק אחרי שיעברו לכל הפחות שתי שנים של תבואה אחר המכירה, אבל קודם לכן אין המוכר רשאי לפדות את שדהו, ואם בא לפדות, אפילו שלא בכפיה, אלא מרצון הקונה, שניהם עוברים באיסור עשה, שנאמר על המכירה, "בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְּבוּאוֹת יִמָּכָר לָךְ", ללמד, שתהא הקניה לשָׁנִים של תבואות, ומיעוט שָׁנִים שתיים. ונאמר לקונה, "בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחַר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עִמִּיתְךָ", ללמד, שתהא הקניה לשָׁנִים, ומיעוט שָׁנִים שתיים.

ובדף ל' יתבאר בעזה"י, אלו שנים נחשבות כשני תבואה, לעלות למניין שתי שנים אלו.

המוכר בתו נערה לאמה

אדם רשאי למכור את בתו לאמה כל זמן שהיא קטנה שנאמר "וְכִי יִמָּכָר אִישׁ אֶת בְּתוֹ לְאִמָּה ...". אולם מיד כשתהא נערה היא יוצאת לחירות שנאמר, "וְיִצְאָה חֲנָם אִין כְּסָף".

ומעתה יש ללמוד בקל וחומר, שאם לא מכרה האב בעודה קטנה, ובא למוכרה כשהיא נערה, שאינה מכורה כלל. **שכן אם זו שכבר נמכרה בקטנות, כשנעשית נערה יוצאת לחירות, קל וחומר לנערה שלא נמכרה עדיין, שלא תוכל להימכר.** [שאם זמן הנערות מועיל להוציא אמה מעבדות לחירות, קל וחומר שיועיל למנוע מבת חורין להיות אמה].

המוכר שדהו בשנת היובל עצמה

לדעת שמואל – המוכר שדהו בשנת היובל עצמה, לא עשה כלום, ואין השדה מכורה כלל, שכן אם שנת היובל מועילה להחזיר לבעלים את השדות שכבר מכרו, קל וחומר שהיא מועילה להניח את שדותיהם בידיהם, שלא יצאו מרשותם. ואם כן, לא יצאה השדה מרשות הבעלים, ולא נמכרה, ומאחר שאין כאן מכירה, **דמי המכירה חוזרים לקונה,** כי לא קנה דבר.

ולדעת רב – המוכר שדהו בשנת היובל עצמה, חלה המכירה, ונכנסה השדה לרשות הקונה, אלא מאחר שעתה שנת היובל, מיד השדה חוזרת לרשות המוכר. ואין ללמוד מקל וחומר, ממה שביובל השדות חוזרות לבעלים, שלא תועיל מכירת השדות בשנת היובל, כי לא מצינו שהיובל מבטל מהשדה דין מכירה, שכן לאחר היובל הכל מודים שניתן למכור את השדה, ואין היובל מועיל אלא להחזיר שדות לבעלים, [ואין זה כדון קל וחומר האמור באמה עבריה, שכן האמה שנמכרה בקטנות, משתהא נערה יוצאת לחירות, ושוב אינה נמכרת לעולם, כי אין אדם מוכר בתו לשפחות שתי פעמים, ואם כן בנערות יצאה לחירות לעולם, ולכן יש ללמוד שגם בנערות לא תימכר עוד. מה שאין כן לעניין יציאת שדות ביובל]. ולכן המוכר שדה בשנת היובל, הרי זה מכורה, **ומיד לאחר המכירה חוזרת לבעליה,** ומאחר שחל המכר, **דמי המכר שייכים למוכר,** ואינו צריך להחזירם לקונה. [ומה ששנינו בברייתא, ששדה שמכרה בשנת היובל אינה מכורה, הכוונה לכך שאינה מכורה לשני תבואות, אבל מכורה ויוצאת מיד. והסיבה שאינה מכורה לשני תבואות, לעניין שלא תחזור מחמת היובל אלא לאחר שתי שנים, כשדה שנמכרה שנה אחת קודם היובל, שמאחר שלא שלמו לה שני תבואות עד היובל, משלימים אותם אחר היובל, ולאחר מכן חוזרת מחמת היובל שעבר, כי אין זה אלא בשדה שנמכרה מתחילה לתבואות, אבל שדה שנמכרה ביובל עצמו, לא נמכרה כלל לתבואות, ולכן חוזרת מיד, בלא השלמת שני תבואות].

המוכר עבדו לגוי [אפילו בארץ]

או לחו"ל [אפילו לישראל]

לדעת שמואל, מי שמכר עבדו לגוי או לחו"ל,

מאחר שבכך גורם לו ביטול מצוות, [שרבו הגוי יעכב עליו מלקיים מצוות, וכן בחו"ל פטור ממצוות שאין נוהגות בחו"ל], לפיכך **קנסו** את המוכר, **שיחזור ויפדה את העבד מהקונה**, ועוד קנסו אותו, שכשחוזר ופודה אותו, לא ישתעבד בו, אלא **יצא לחירות**.

והסיבה שכשישראל מוכר עבד כנעני שלו לישראל שבחו"ל, קנסו את המוכר שיפסיד מעותיו, [ויקנה את עבדו שנית בכסף מלא], ולא קנסו את הקונה, שיתבטל המקח, ויחזיר את המעות שקיבל, כי לא עכברא גנב אלא חורא גנב, כלומר אם לא היה המוכר ממציא לקונה את העבד, לא היה קונה, ואם כן עיקר העוולה היא על המוכר.

דף ל'

המקדש את אחותו

לדעת רב – אדם יודע שאין קידושין תופסים לו באחותו, ולא **התכוון** אלא **שתשמור לו את הכסף הזה**, ומה שלא ביקש ממנה בפירוש לשמור לו, כי חשב שלא תסכים.

ולשמואל – אדם יודע שאין קידושין תופסים לו באחותו, וכוונתו **לתת לה את הכסף הזה במתנה**, ומה שלא אמר לה בפירוש שזו מתנה, כי רצה לתת לה בדרך מכובדת בלא לביישה.

"שְׁנֵי תְבוּאוֹת"

בדף כ"ט נתבאר, שהמוכר שדה אחוזה, אינו רשאי לגאול אותה עד שתהא ביד הלוקח שתי שנים של תבואה, שנאמר, "בְּמִסְפָּר שְׁנֵי תְבוּאוֹת יִמָּכַר לָךְ".

ואם היתה שנה בלא תבואה, אינה נמנית, ואינו רשאי לגאול עד שתעבור שנה נוספת שיש בה תבואה.

ובכלל **שנים שאינן נחשבות כשני תבואה**, הן **שנים שמחמת עצמן אינן ראויות לתבואה** אפילו היה הלוקח רוצה לעבוד את האדמה כגון, (א) **שנת שדפון**, [=מכה על ידי רוח קדים], (ב) או **שנת ירקון**, [=מכת יובש לפני התבואה מכסיפים], (ג) או **שנת שביעית**.

אבל שנה שמצד עצמה ראויה לתבואה, ולא עשתה תבואה מחמת הקונה, **שלא עיבד את השדה כלל, או שחרש ולא זרע**, נחשבת היא **כשנת תבואה**, והקונה הפסיד לעצמו. [ואף דמי החרישה לא יוכל לתבוע מהמוכר הגואל את השדה כשהיא חרושה משנה שעברה].

שלוש תבואות בשתי שנים

לדברי רבי אליעזר, אף שדי בך שיעברו שתי שנים של תבואה, כדי שיוכל המוכר לגאול את שדהו, מכל מקום, פעמים לא יגאל את השדה אלא אחר שיאכל הקונה שלוש תבואות.

וזה יארע כשהקונה יאכל שלוש תבואות בתוך זמן של שני שנים, כגון כשהמוכר מכר את השדה כשהיא מלאה פירות, מאחר שהמוכר מכרה עם הפירות, **הקונה אוכל** את הפירות שבשדה, ולאחר מכן, בשתי השנים הבאות, רשאי לאכול בכל שנה את תבואת אותה שנה, [ובאופן שיאכל את התבואה של השנה האחרונה, קודם שיעברו שתי שנים מלאות מזמן המכירה].

ואין המוכר יכול לעכב עליו, ולומר, כשם שאני הנחתי לך שדה מלאה פירות, כך אתה הנח לי שדה מלאה פירות, אלא כל התבואות שיאכל הקונה בתוך זמן של שתי שנים מהמכירה, שלו הם, שנאמר, "בְּמִסְפָּר שְׁנֵי תְבוּאוֹת יִמָּכַר לָךְ", ללמד, שכל מספר של תבואות שיהיו בשתי שנים, הרי אלו מכורות.

כיצד מחשבים את התשלום שיתן הגואל לקונה כבר נתבאר, שהמוכר שדה אחוזתו בזמן שהיובל נוהג, מאחר שעברו שתי שנות תבואה אחר המכירה, אם ירצה המוכר, הרי זה פודה את השדה מיד הקונה בעל כרחו של קונה, שנאמר, "וְהִשְׁיֵגָה יָדוֹ וּמָצָא כְּדֵי גְאֻלָּתוֹ. וְחָשַׁב אֶת שְׁנֵי מִמְּכָרוֹ וְהִשְׁיֵב אֶת הָעֶדֶף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ".

ונחלקו חכמים כיצד מחשבים את שווי השדה ודמי הפדיון שיש לתת בעבורה.

< דעת רבי.

כשהשדה עדיין ביד הקונה הראשון, תמיד החשבון הוא לפי הדמים שנתן הקונה הזה, כגון, אם מכר לו את השדה במאה זוז לעשר שנים [עד היובל], ולאחר כמה שנים בא לפדותה, בין השביחה [ונעשית שווה יותר], ובין הכסיפה [ונעשית שווה פחות], מחשבים לפי תשלום של מאה זוז לעשר שנים, ונמצא שלכל שנה נתן עשר זוז, ולכן מנכה עשר זוז לכל מהשנים שעברו, ומשלם עשר זוז לכל אחת מהשנים הבאות.

אבל כשהקונה הראשון מכרה לשני, [והוא הדין כשהשני מכרה לשלישי, וכן הרבה בזה אחר זה], יש שני אופנים לחשב את דמי הפדיון.

האופן הראשון הוא לפי הדמים שנתן הקונה הראשון, כגון אם נתן מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם נתן מאתיים זוז לעשר שנים, מחשבים עשרים זוז לכל שנה.

אבל כשהקונה הראשון מכרה לשני, [והוא הדין כשהשני מכרה לשלישי, וכן הרבה בזה אחר זה], יש שני אופנים לחשב את דמי הפדיון.

האופן הראשון הוא לפי הדמים שנתן הקונה הראשון, כגון אם נתן מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם נתן מאתיים זוז לעשר שנים, מחשבים עשרים זוז לכל שנה.

האופן השני הוא לפי הדמים שנתן הקונה השני, כגון אם נתן מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם נתן מאתיים זוז לעשר שנים, מחשבים עשרים זוז לכל שנה.

והאופן השני הוא לפי הדמים שנתן הקונה האחרון, כגון אם נתן מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשרזוז, ואם נתן מאתיים זוז לעשר שנים, מחשבים עשרים זוז לכל שנה.

ודבר זה למד מהכתוב, "וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ", שמשמע ממנו, (א) "וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ", כלומר שמחשב כפי הדמים ששילם הקונה הראשון, שלו מכר בעל השדה הזה הבא לפדות. וכן משמע ממנו (ב) "וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף לְאִישׁ" שעתה בשדה, כלומר שמחשב כפי הדמים ששילם הקונה האחרון, שהוא עתה בשדה.

וכשיש חילוק בין שני האופנים, לעולם ישלם בעל השדה את הסכום הנמוך יותר, שנאמר בעניין, "וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גֹּאֵל וְהָשִׁיגָה יָדוֹ וּמָצָא כָּדִי גֹאֲלָתוֹ", וכן נאמר בעניין עבד עברי, "אַחֲרֵי נִמְכַּר גֹּאֲלָה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֲחָיו יִגְאָלְנוּ", ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שבעבד עברי הנמכר לגוי, כשיש שני אופנים לגאול, הגאולה היא להקל, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], כך גם לעניין שדה אחוזה, כשיש שני אופנים לגאול, הגאולה היא להקל.

< דעת רבי דוסתאי בן יהודה.

בין כשהשדה עודה בידו של הקונה הראשון, ובין כשמכרה ראשון לשני, לעולם יש שני אופנים לחשב את דמי הפדיון, שנאמר, "וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדְף", ויש לפרש זאת, הן על המעות, והן על הקרקע.

כלומר (א) **האופן הראשון הוא לפי המעות שנתן הקונה הראשון**, שכשנמכרה השדה בדמים מסוימים, מחשבים לכל שנה לפי הכסף שנתן הקונה למוכר, אם נתן מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם נתן מאתיים זוז לעשר שנים, מחשבים עשרים זוז לכל שנה.

(ב) **והאופן השני הוא לפי הקרקע כמו שהיא שווה עכשיו**, שכשנמכרה קרקע השווה סך מסוים, מחשבים לכל שנה לפי שווי הקרקע עכשיו, אם הקרקע שווה מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם הקרקע שווה מאתיים זוז לעשר שנים, מחשבים עשרים זוז לכל שנה.

ובאמת אם לא נשתנה שווי הקרקע משעת המכירה ועד שעת הפדיון, שני החשבונות יהיו שווים, כי מתחילה נתנו בעבור הקרקע כסף כפי מה שהיתה שווה, ואם כן גם כשיחשבו לפי שווי הקרקע, יהיה החשבון כמו שיחשבו לפי הדמים שנתן הקונה הראשון, ולכן, אפילו אם נמכרה בינתיים לקונים נוספים, ואפילו כשבשעה שנמכרה להם הוזלה או התייקרה, מאחר שעתה חזרה לשווייה הראשון, יהיו שני החשבונות שווים, כפי הדמים שנתן הקונה הראשון.

אבל כשעתה נשתנה מחיר הקרקע ממה שהיה בתחילה, כשיעשה החשבון לפי שווי הקרקע עתה, יהיה החשבון שונה.

וכשיש חילוק בין שני האופנים, **בין אם הקרקע עודה ביד הקונה הראשון, ובין אם היא ביד קונה שני או אחר, לעולם ישלם בעל השדה את הסכום הנמוך יותר**, שנאמר בעניין, "וְאִישׁ כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ גֹּאֵל וְהָשִׁיגָה יָדוֹ וּמָצָא כָּדִי גֹאֲלָתוֹ", וכן נאמר בעניין עבד עברי, "אַחֲרֵי נִמְכַּר גֹּאֲלָה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֲחָיו יִגְאָלְנוּ", ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שבעבד עברי הנמכר לגוי, כשיש שני אופנים לגאול, הגאולה היא להקל, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], כך גם לעניין שדה אחוזה, כשיש שני אופנים לגאול, הגאולה היא להקל.

[ויקרא כ"ה מ"ז-נ"ה] וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אֶחִיד עִמּוֹ וְנִמְכַּר לְגֵר תּוֹשֵׁב עִמָּךְ אוּלְעֶקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר. אַחֲרֵי נִמְכַּר גֹּאֲלָה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֲחָיו יִגְאָלְנוּ. אוּ דָדוֹ אוּ בֶן דָּדוֹ יִגְאָלְנוּ אוּ מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלְנוּ אוּ הַשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל. וְחָשַׁב עִם קִנְהוֹ מִשְׁנַת הַמְכָרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כְּסֵף מִמְכָרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שְׁכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ. **אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו מכסף מקנתו. ואם מעט נשאר בשנים עד שנת היבל וחשב לו כפי שניו ישיב את גאולתו. כשכיר שנה בשנה יתה עמו לא ירדנו בפרך לעיניך. ואם לא יגאל בגאולה ויצא בשנת היבל הוא ובניו עמו. כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם.**

כיצד מחשבים את התשלום

שיתן עבד עברי הבא להיגאל

עבד עברי שמכר עצמו לגוי, מכירתו היא עד היובל, ואם יש לו [או לקרוביו] די ממון כדי לגואלו מן הגוי, הרי זה נגאל על כורחו של הגוי, שנאמר, "אַחֲרֵי נִמְכַּר גֹּאֲלָה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֲחָיו יִגְאָלְנוּ. אוּ דָדוֹ אוּ בֶן דָּדוֹ יִגְאָלְנוּ אוּ מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ יִגְאָלְנוּ אוּ הַשִּׁיגָה יָדוֹ וְנִגְאָל", ויש שני אופנים לחשב את דמי פדיונו.

האופן האחד הוא, לפי הדמים שקיבל בשעת המכירה, כמו שנאמר, "וְחָשַׁב עִם קִנְהוֹ מִשְׁנַת הַמְכָרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְהָיָה כְּסֵף מִמְכָרוֹ בְּמִסְפַּר שָׁנִים כִּימֵי שְׁכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ. אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו מכסף מקנתו", כלומר לפי הכסף שבו נקנה, שאם נקנה במאה זוז לעשר שנים [עד היובל], מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם נקנה במאתים זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשרים זוז.

והאופן השני הוא לפי שווי בשעת הפדיון, שנאמר, "וְאִם מְעַט נִשְׁאַר בְּשָׁנִים עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְחָשַׁב לוֹ כְּפִי שְׁנֵי שָׁנִים יִשִּׁיב אֶת גֹּאֲלָתוֹ", כלומר לפי מה שהוא בשנת הפדיון, שאם עתה שווי מאה זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה עשר זוז, ואם שווי

מאתים זוז לעשר שנים, מחשבים לכל שנה

עשרים זוז.

ולדברי הכל, כשיש חילוק בין שני האופנים, כגון שמתחילה היה שווה יותר ועתה נפחתו דמיו, או שמתחילה היה שווה פחות ועתה הושבח, לעולם פודה את עצמו בסכום הנמוך יותר.

אלא שנאמרו בגמרא שני ביאורים, מניין אנו למדים, ששני החשבונות הללו נאמרו להקל ולא להחמיר.

< אביי אמר, שיש ללמוד זאת מסברא, שכן מצינו שהקפידה תורה על כבודו של העבד שיהיה כמו האדון, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], ואם כן, מסתבר, שגם לעניין זה יש להטיב עמו, שיפדה את עצמו בזול.

אולם דחו זאת, כי אדרבה, מאחר שמצינו שהאדם מגיע לידי כך שימכור עצמו לעבד משום רשעותו, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], אם כן, מסתבר שיש להחמיר עליו, שלא יפדה עצמו בזול, ואף שהקלה עליו תורה שיהיה לו פדיון, [ולא נדחה אבן אחר הנופל], לא הקלה עליו בפדיון עצמו שיהיה בזול, אלא ביוקר.

< ורב נחמן בר יצחק למד מתוך הכתובים עצמם, ששני החשבונות הללו נאמרו עליו להקל, שכן נאמר, "אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ. וְאִם מְעַט נִשְׂאָר בְּשָׁנִים עַד שְׁנַת הַיָּבֵל וְחָשַׁב לוֹ כָּפִי שְׁנָיו יְשִׁיב אֶת גְּאֻלָּתוֹ".

ועל כרחק אין כוונת הכתוב לשנים מרובות ושנים מועטות, כלומר שאם נשאר רוב שנים שנמכר להם, [כגון שנמכר לשש שנים ועברו שתיים], יהיה פדיונו "מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ", [כלומר כפי דמים שנקנה], ואם נשאר מיעוט השנים שנמכר להם, [כגון שנמכר לשש שנים ועברו ארבע], יהיה פדיונו "כָּפִי שְׁנָיו".

שהרי לא נאמר "אם עוד רבות השנים ... וְאִם מְעַט נִשְׂאָר מִהַשָּׁנִים" אלא נאמר, "אם עוד רבות בשנים ... וְאִם מְעַט נִשְׂאָר בְּשָׁנִים".

ואם כן ודאי הכוונה לשנים שבהם כל שנה עצמה מרובה, ולשנים שבהם כל שנה עצמה מועטת. והרי כל השנים שוות הן, ואין חילוק ביניהם, ואם כן על כרחק אין הכוונה לשנים עצמם, אלא לשווי העבד לכל שנה, כלומר "אם עוד רבות בשנים", אם נתרבה שוויו במשך השנים מאז שנמכר, יהיה פדיונו "מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ", כלומר לפי דמי המכירה, שהיו בזול ממה ששווה עתה. "וְאִם מְעַט נִשְׂאָר בְּשָׁנִים", ואם נתמעט שוויו במשך השנים מאז המכירה, יהיה פדיונו "כָּפִי שְׁנָיו", כלומר לפי שוויו עתה, שהוא זול ממה שהיה שווה בתחילה.

וכשם שעבד עברי הנמכר לגוי, פודה את עצמו באחד משני האופנים הנ"ל להקל, כך דינו של עבד עברי הנמכר לישראל, שנאמר בעניינו של הנמכר לישראל, "כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדָה שֵׁשׁ שָׁנִים", וכן נאמר בעניינו של הנמכר לגוי, "כִּימִי שְׂכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ", ויש ללמוד בגזרה שווה, שכשם שהנמכר לגוי נפדה באופנים הנ"ל, גם הנמכר לישראל דינו כן.

הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו

צוותה התורה את האדון הקונה עבד עברי, "כי טוב לו עמך", כלומר שיהא טוב לעבד כמו לאדון, במאכל, ובמשתה.

שלא יהא האדון אוכל פת נקיה, והעבד פת קיבר [=גרועה]. ושלא יהא האדון שותה יין ישן, והעבד יין חדש. ושלא יהא האדון ישן על גבי דברים רכים, והעבד על גבי קרקע.

ומכאן אמרו הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו.

[סדר הפרשיות בספר ויקרא פרק כ"ה]

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבַת לָהּ. שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֵךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרֶמֶךְ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שִׁבַת שְׂפָתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ שִׁבַת לָהּ שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע וְכֶרֶמֶךְ לֹא תִזְמַר. אֶת סְפִיחַ קִצְיֹרֶךְ לֹא תִקְצוֹר וְאֶת עֵנְבֵי נִזְיֹרֶךְ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׂפָתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ. וְהִיְתָה שִׁבַת הָאָרֶץ לָכֶם לְאֲכֹלָה לָךְ וּלְעֲבָדֶיךָ וּלְאֲמָתֶיךָ וּלְשִׁכְיֹרֶיךָ וּלְתוֹשְׁבֵי הָעָרִים עִמָּךְ. וּלְבִהֶמְתֶּיךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאֲרָצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָהּ לְאָכֹל: ס

וְסִפְרָתָ לָךְ שְׁבַע שָׁבַת שָׁנִים שְׁבַע שָׁנִים שְׁבַע פְּעָמִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי שְׁבַע שָׁבַת שָׁנִים תִּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה. וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם. וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יִשְׂרָאֵל יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשָׁבַתֶם אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ. יוֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֶיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת נִזְיָרֶיהָ. כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם מִן הַשָּׁדָה תֹּאכְלוּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תָּשֻׁבוּ אִישׁ אֶל אַחֲזָתוֹ.

וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לְעַמִּיתְךָ אוֹ קָנָה מִיַּד עַמִּיתְךָ אֶל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחֲיוֹ. בְּמִסְפַּר שָׁנִים אַחֵר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עַמִּיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְּבוּאָתָה יִמְכָּר לָךְ. לְפִי רֹב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפִי מְעַט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפַּר תְּבוּאָתָה הוּא מִכָּר לָךְ. וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ וְנִרְאֶתָ מֵאֲלֹקִיךָ כִּי אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיכֶם. וְעָשִׂיתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי תִּשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְיִשְׁבַּתֶם עַל הָאָרֶץ לְבִטָּח. וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּה וְאֲכַלְתֶּם לְשִׁבְעַ וְיִשְׁבַּתֶם לְבִטָּח עֲלֶיהָ. וְכִי תֹאמְרוּ מַה נֹּאכַל בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נִאָּסַף אֶת תְּבוּאָתֵנוּ. וְצוּרֵי אֶת בְּרַכְתֵּי לָכֶם בַּשָּׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂתָ אֶת הַתְּבוּאָה לְשִׁלֹּשׁ הַשָּׁנִים. וְזָרַעְתֶּם אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִת וְאֲכַלְתֶּם

מן התבואה ישן עד השנה התשיעת עד בוא תבואתה
תאכלו ישן. והארץ לא תמכר לצמתת כלי הארץ כי
גרים ותושבים אתם עמדי. ובכל ארץ אחזתכם גאלה
תתנו לארץ: ס

פי ימוך אחיד ומכר מאחזתו ובא גאלו הקרב אליו
וגאל את ממכר אחיו. ואיש כי לא יהיה לו גאל
והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו. וחשב את שני ממכרו
והשיב את העדף לאיש אשר מכר לו ושב לאחזתו.
ואם לא מצאה ידו די השיב לו והיה ממכרו ביד
הקנה אתו עד שנת היובל ויצא ביבל ושב לאחזתו.

ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד
תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו. ואם לא יגאל עד
מלאת לו שנה תמימה וקם הבית אשר בעיר אשר לו
חמה לצמיתת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבל.

ובתי החצרים אשר אין להם חמה סביב על שדה
הארץ יחשב גאלה תהיה לו וביבל יצא.

וערי הלזים בתי ערי אחזתם גאלת עולם תהיה
ללזים. ואשר יגאל מן הלזים ויצא ממכר בית ועיר
אחזתו ביבל כי בתי ערי הלזים הוא אחזתם בתוך בני
ישראל. ושדה מגרש עריהם לא ימכר כי אחזת עולם
הוא להם: ס

וכי ימוך אחיד ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב
וחי עמך. **אל תקח מאתו נשך ותרביית** ויראת מאלהיך
וחי אחיד עמך. **את כסף לא תתן לו בנשך ובמרבית**
לא תתן אכלך. אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים לתת לכם את ארץ פנען להיות לכם
לאלהים: ס

וכי ימוך אחיד עמך ונמכר לך לא תעבד בו עבדת
עבד. כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד
עמך. ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל
אחזת אבתיו ישוב. כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם
מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד. לא תרדה בו
בפרך ויראת מאלקיך. ועבדך ואמתך אשר יהיו לך
מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה.
וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו
וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם והיו
לכם לאחזה. והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם
לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיקם בני ישראל
איש באחיו לא תרדה בו בפרך: ס

וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיד עמו ונמכר לגר
תושב עמך או לעקר משפחת גר. אחרי נמכר גאלה
תהיה לו אחד מאחיו וגאלנו. או ידו או בן ידו וגאלנו
או משאר בשרו ממשפחתו וגאלנו או השיגה ידו
ונגאל. וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל
והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו.
אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מכסף
מקנתו. ואם מעט נשאר בשנים עד שנת היבל וחשב
לו כפי שניו ישיב את גאלתו. כשכיר שנה בשנה יהיה
עמו לא ירדנו בפרך לעיניך. ואם לא יגאל באלה ויצא
בשנת היבל הוא ובניו עמו. כי לי בני ישראל עבדים
עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה'
אלקיכם.

כמה קשה אבקה של שביעית

איסור סחורה בפירות שביעית, הוא האיסור
הקל שיש בשביעית, שאינו אלא איסור עשה,
[הנלמד ממה שאמרה תורה "לאכלה"], ולכן
נקרא בשם אבקה של שביעית.

ואף על פי שאינו אלא אבקה של שביעית,
העובר על איסור זה, נענש באופן קשה, ואם
עומד בחטאו, באים עליו העונשים הבאים, בזה
אחרי זה, כמו שדרש רבי יוסי ברבי חנינא
מסמיכות הפרשיות הבאות בספר ויקרא אחר
פרשת שמיטה ויובל, המסתיימת בכתוב, "בשנת
היובל הזאת תשובו איש אל אחזתו".

א. תחילה יורד מנכסיו, עד שנאלץ למכור
מטלטליו. כמו שכתוב בפרשה הראשונה, "וכי
תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך",
שמוכר מטלטלים הנקנים מיד ליד.

ב. לא חזר בו, ממשיך ומדלדל, עד שנאלץ למכור
את שדותיו. כמו שנאמר בפרשה שלאחר מכן
"כי ימוך אחיד ומכר מאחזתו".

ג. ממשיך ומדלדל עד שנאלץ למכור את ביתו.
כמו שנאמר בפרשה שלאחר מכן "ואיש כי ימכר
בית מושב עיר חומה".

ד. לא חזר בו, ממשיך ומדלדל עד שנאלץ למכור
את בתו. [שכן, אף שלא נזכר בפרשה הזו,
מכירת הבת, מאחר שזכר בעניין הלוואה
בריבית, כמובא להלן, ודאי לא הגיע ללוות
בריבית עד שמכר תחילה את בתו, שכן עדיף לו
לאדם למכור את בתו, ולא ללוות בריבית,
שהמכירה אינה אלא לזמן, וככל שעובר הזמן,
יוכל לפדותה בפחות דמים, והלוואה בריבית,
עם הזמן מוסיפה ומחסרת את ממונו].

ה. לא חזר בו, ממשיך ומדלדל עד שנאלץ ללוות
בריבית. כמו שנאמר בפרשה שלאחר מכן, "את
כסף לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן
אכלך".

ו. לא חזר בו, ממשיך ומדלדל עד שנאלץ למכור
את עצמו לעבדות, שנאמר בפרשה שלאחר מכן,
"וכי ימוך אחיד עמך ונמכר לך".

ז-ח-ט-י. לא חזר בו, גורם לעצמו עבדות חמורה
מזה, שנאמר בפרשה שאחרי כן "לגר [זה גר צדק]
תושב [זה גר תושב] עמך או לעקר משפחת גר
[משפחת גר זה גוי, ועקר משפחת גר, זה הנמכר
להיות משרת לעבודה זרה עצמה]".

כשבאה עליו הפורענות הראשונה, עדיין יש
תקווה שירגיש שבחטאו באה, ויפרוש
מהאיסור, אבל משלא הרגיש, ושנה בחטאו,
כבר אין תקווה, כי כל העובר עבירה ושונה בה,
נעשית לו כהיתר, ובוודאי ימשיך וידרדר עד
שימכר לעבדות לעבודה זרה.

ומכל מקום, אף זה שנעשה שפל כל כך, עד
שנמכר להיות משרת לעבודה זרה, אין לדחות

אבן אחריו, לומר שלא יגאל לעולם, אלא אמרה תורה, "אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו".

דברים שגאולת מכר שדה אחוזה

חמורה מגאולת הקדש שדה אחוזה

בעניין מוכר שדה אחוזתו נאמר, "והשיגה ידו ומצא פדי גאלתו", ודרשו זאת כך.

"והשיגה ידו" – כלומר דווקא כשידו שלו משגת לגאול, אבל אינו רשאי ללוות ולגאול.

"ומצא" – כלומר דווקא כשהממון מצוי בידו לגאול, אבל אם אין לו מזומנים, אלא קרקע אחרת, אינו רשאי למכור קרקע אחרת, כדי לגאול את זו. [ומכל מקום, אם הממון נמצא בידו עתה, אף על פי שלא היה מצוי בידו בשעת המכירה, רשאי לגאול. ואין לומר, שכוונת הכתוב "ומצא", שצריך שיהא הממון נמצא בידו משעת המכירה, כמו שדרשו לעניין הורג נפש בשגגה החייב גלות, שנאמר בו, ומצא ללמד שאין ההורג גולה, אלא כשהיה ההורג נמצא במקומו משעת פעולת ההריגה. אבל אם רק אחר שעשה ההורג את מעשה ההריגה, המציא ההורג את עצמו לשם להיהרג, אין ההורג גולה, ואם כן אין "ומצא", האמור שם, אלא מי שמתחילה היה נמצא שם. כי בכל מקום יש לדרוש את הכתוב "ומצא" לפי מה שאמור בעניינו. לעניין גואל שדה אחוזה, מאחר שנאמר בו "והשיגה ידו", ומי שלא היה לו קודם לכן אלא עתה, גם הוא בכלל זה, כמו כן מה שנאמר "ומצא", כולל גם מי שנמצא לו עתה, אף שלא היה לו קודם. ולעניין גלות, מאחר שנאמר בעניין ביער", שהוא דבר שהיה שם מתחילה, כמו כן מה שנאמר "ומצא", הכוונה לכך שהיה נמצא שם מתחילה].

"פדי גאלתו" – כלומר דווקא כשבידו לגאול גאולה שלמה, אבל אם אין לו אלא כדי לגאול חלק מהשדה, אינו גואל כלל.

אבל המקדיש שדה אחוזתו, רשאי אף ללוות ולגאול, ולמכור קרקע אחת כדי לגאול אחרת, ולגאול מקצת מהקרקע, שנאמר, "ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו", לרבות את כל הגאולות הללו.

ואמר רבי שמעון שהסיבה לכך, לפי שמצינו במוכר שדה אחוזה, שיפה כחו, שאם הגיע יובל, ולא נגאלה, חוזרת לבעלים ביובל, לפיכך הורע כחו, שאינו לוח וגואל, ואינו גואל לחצאין, אבל מקדיש שדה אחוזה, הואיל והורע כחו, שאם הגיע יובל ולא נגאלה, יוצא לכהנים, לפיכך יפה כחו, שלוח וגואל, וגואל לחצאין.

דף ל"א

- רש"י מפרש, שדעה זו הנזכרת במשנתנו, היא דעת רבי שמעון בלבד. אבל חכמים חולקים עליו, ואומרים, שגם מקדיש שדה אחוזה, אינו רשאי ללוות ולגאול, ואינו רשאי לגאול לחצאים.

- אולם ר"י מפרש, שלא נחלקו בדבר זה, ולדברי הכל מקדיש שדה אחוזה רשאי ללוות ולגאול, וכן רשאי לגאול לחצאין. ולא נחלקו אלא במוכר בית בבתי ערי חומה, שבו נחלקו ולדעת חכמים אינו רשאי ללוות ולגאול, ואינו רשאי לגאול לחצאים.

[ויקרא כ"ה כ"ט-ל'] ואיש פי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו. ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמיה וקם הבית אשר בעיר אשר לו חמה לצמיתת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבל.

זמן גאולת בית מושב עיר חומה

המוכר בית אחוזה בעיר מוקפת חומה, תוך זמן קצוב, יכול לגאול את הבית מהקונה, על כרחו של קונה, ואם עבר הזמן, הבית עובר לרשות הקונה לעולם, ואינו חוזר ביובל למוכר. ולהלן יתבאר בעזה"י ממתי ועד מתי זמן הגאולה.

א. תחילת הזמן שניתן לגאול.

לדעת חכמים – מיד באותו יום שמכר את הבית, יכול לחזור ולגאול אותו מיד הקונה, [ואינו כשדה אחוזה, שאינו יכול לגאול אותה אלא אחרי שתי שנות תבואה].

ולדעת רבי – אי אפשר לגאול את הבית, אלא אחרי שיעברו שני ימים מהמכירה, שנאמר, "ימים תהיה גאלתו", ללמד שלא יוכל לגאול אלא אחר ימים, ומיעוט ימים, שני ימים. [וחכמים לומדים מהכתוב "ימים" דין אחר, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

ב. סוף הזמן שניתן לגאול.

הזמן שניתן לגאול את הבית הוא שנה אחת כמו שנאמר, "והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו".

ולדברי הכל, שנה זו אינה לשנות העולם, [כגון אם קנה את הבית בניסן, לא נסתיימה השנה בתשרי, אף על פי שהחלה בתשרי שנה חדשה לשנות העולם], אלא השנה האמורה לעניין גאולת הבית, היא שנה מיום ליום מיום המכירה, שנאמר "והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו", ללמד, שהשנה היא שנה למכירה ולא לשנות העולם.

ולדברי הכל, שנה זו היא אף מעת לעת, כלומר אם קנה את הבית בשעה עשירית של היום, זמן הגאולה היא עד שעה עשירית של תום שנת ממכרו. לדעת רבי, גם דין זה למד מהכתוב "עד תם שנת ממכרו", שהוא כולל שנה שלמה מיום ליום ומעת לעת. ולדעת חכמים, דין זה שזמן הגאולה נמשך עד מעת לעת של סוף השנה, למד מהכתוב "ימים תהיה גאלתו".

אבל נחלקו, מה היא השנה של זמן הגאולה. לדעת חכמים, השנה של זמן הגאולה בשנה פשוטה שנים עשר חודש [מיום ליום ומעת לעת], כגון אם מכר את הבית באחד בניסן בשעה חמש, זמן הגאולה הוא עד אחד בניסן בשעה חמש של השנה הבאה, והכתוב "שָׁנָה תְּמִימָה" בא ללמד, שאם נתעברה השנה, מתארך זמן הגאולה בחודש נוסף מחמת העיבור, ונמצא זמן הגאולה שלוש עשרה חודש עד אחד בניסן הבא. ולדעת רבי, הכתוב "שָׁנָה תְּמִימָה" מלמד, שבכל שנה זמן הגאולה הוא שנה מלאה של 365 יום, [מיום ליום ומעת לעת], שזהו אורך שנת החמה, שהוא עודף כאחד עשר יום על זמן של שנים עשר חודשי לבנה.

-

לדברי רבי אבא בר ממל, לדעת חכמים, ששנה האמורה לגאולת בית מושב עיר חומה, היא לעולם אותו תאריך של המכירה בשנה הבא, [שנים עשר חודשים בשנה פשוטה, ואם נתעברה השנה, חודש העיבור נוסף לאותה שנה], מי שמכר שני בתי חומה בשנה מעוברת, את האחד מכר בחמישה עשר באדר ראשון, ואת השני מכר באחד באדר שני. בשנה הבאה, כשיגיע אחד באדר, נחלט הבית לשני, ורק כשיגיע חמישה עשר באדר, יחלט הבית לראשון, ואף על פי שהראשון החזיק בבית יותר זמן כי הראשון נכנס לבית לחודש העיבור ולפיכך יש לו שני אדרים ויש בשנתו שלושה עשר חודשים אבל השני לא נכנס עם חודש העיבור אלא באדר שני לפיכך אין לפניו שני אדרים ושנתו היא של שנים עשר חודש.

וכבר נתבאר שדין זה, שלעניין שנת גאולת בית מושב עיר חומה, חודש העיבור נוסף על השנה למד מהכתוב "תְּמִימָה".

וכן הדין לעניין בכור, שיש להקריבו בתוך שנתו, מי שנולדו לו שני טלאים בכורים בשנה מעוברת, אחד נולד בחמשה עשר של אדר הראשון, ואחד נולד באחד באדר השני, זה שנולד באדר השני, כיון שהגיע יום אחד באדר של שנה הבאה, עלתה לו שנה, וזה שנולד בחמשה עשר באדר הראשון, לא עלתה לו שנה עד חמשה עשר באדר של שנה הבאה. ואף על פי שהראשון נולד לפני השני כי הראשון נכנס לחודש העיבור, ולפיכך יש לו שני אדרים, ויש בשנתו שלושה עשר חודשים, אבל השני לא נכנס לחודש העיבור, אלא באדר שני, לפיכך אין לפניו שני אדרים, ושנתו היא של שנים עשר חודש.

ודין זה שגם לעניין שנתו של הבכור חודש העיבור נוסף על השנה למד בגזרה שווה שנאמר בעניין הבכור "שנה" וכן נאמר בעניין גאולת בתי ערי חומה "שנה".

היה נושה בחבירו מנה ועשה לו שדהו מכר

לדעת חכמים – כשאדם חייב לחבירו ממון, וממשכן לו שדה על החוב, וכותב לו שטר מכר, "אם לא אשלם את חובי עד זמן מסוים, הרי השדה שלך", כתשלום החוב, אסור למלווה לאכול מהפירות, עד שיעבור אותו זמן הכתוב בשטר, ויתברר שזכה בשדה, כי אם הוא יאכל מהפירות, ולבסוף יפרע לו החייב את חובו, יתברר שאין השדה שלו אלא של החייב, ונמצא שאכל פירות של החייב, מלבד תשלום החוב שקיבל ממנו, והרי זה ריבית.

ולדעת רבי יהודה – מותר למלווה לאכול פירות השדה אף קודם שעבר הזמן שבו יש לו לזכות בשדה, ואין איסור בדבר, אף שיתכן שהחייב ישלם, ונמצא המלווה אוכל פירות של שדה השייכת לחייב.

- לדברי רבי יוחנן, [נחלקו אם צד אחד בריבית מותר]. טעמו של רבי יהודה הוא, שלדעתו, צד אחד בריבית מותר, כלומר, לא אסרה תורה ריבית, אלא כשבוודאי היא ריבית, אבל אכילת פירות אלו, שאינה ריבית בוודאי, והדבר תלוי, שכן, אם החייב ישלם את החוב, באמת יתברר שהמלווה אכל פירות מלבד החוב שקיבל והרי זה ריבית, אבל אם החייב לא ישלם, נמצא שהשדה של המלווה, ופירות שאכל, משלו היו, ואין זו ריבית. ומאחר שאין אכילת הפירות ריבית בוודאי, אינה אסורה. וחכמים אומרים, שגם צד אחד בריבית אסור.

- ולדברי רבא, הכל מודים, שצד אחד בריבית אסור, ואם כן, מודה רבי יהודה, שאם לבסוף החייב ישלם את חובו, ויתברר שהשדה של החייב, אם יגבה המלווה כל חובו, ולא יחזיר את הפירות שאכל, הרי זו ריבית, ואם כן עליו להחזיר את הפירות שאכל, אלא שבזה נחלקו [האם ריבית על מנת להחזיר מותר]. לדעת רבי יהודה, מותר למלווה לאכול את הפירות, על דעת כן, שאם החייב ישלם לו את חובו, יחזיר לו את הפירות שאכל, כדי שלא תהא האכילה ריבית. ולדעת חכמים, אף על פי שדעתו תהא להחזיר את הפירות, הדבר אסור.

דמי גאולת בית מושב עיר חומה

מי שמכר בית בעיר מוקפת חומה, ובא לגאול את הבית מהקונה, [בתוך השנה הראשונה], הרי זה מחזיר לקונה את כל התשלום שקיבל ממנו, ואינו מנכה לו תמורת מה שדר בבית.

ואם כן, הרי זה כריבית, שכן, מאחר שהמוכר גואל את ביתו, נמצא שהמעות שנתן הקונה למוכר, חזרו אליו, והרי הם כהלוואה, וכמו כן נמצא, שעד זמן התשלום דר הקונה [=המלווה],

בביתו של המוכר [=הלווה], ונהנה מחמת ההלוואה לדור בביתו של המוכר בלא לשלם על כך, והרי זה כריבית.

ולדעת משנתנו [ורבי יהודה] – אף שעניין זה נראה כריבית, באמת אין דבר כזה אסור באיסור ריבית, [וכל העושה כן אף שלא בבית עיר חומה אינו עובר על איסורי ריבית].

ולדעת חכמים בברייתא – באמת עניין כזה הוא ריבית גמורה האסורה בכל מקום, אלא שלעניין גאולת בית בעיר חומה התורה התירה את הריבית.

- **ולדברי רבי יוחנן, מחלוקתם בזה, היא כמחלוקתם בדין הקודם, כלומר האם צד אחד בריבית מותר, שכן ריבית זו, של דירת הקונה בבית, אינה ריבית בוודאי, כי אם המוכר לא היה גואל את ביתו, לא היה כאן ריבית, ומאחר שאין הריבית אלא על צד אחד, כלומר על הצד שהמוכר יגאל את ביתו, לדעת רבי יהודה, אין הריבית אסורה, ולכן אף שעניין זה דומה לריבית באמת אינו ריבית. ולדעת חכמים, מאחר שגם ריבית בצד אחד אסורה, הדבר הזה הוא כריבית גמורה, אלא שכאן התירה אותה תורה.**

- **ולדברי רבא, הכל מודים, שבהלוואה גמורה, גם ריבית בצד אחד אסורה. והסיבה, שלדעת משנתנו, אין הדבר נחשב כריבית, כי הבית לא בא ליד הקונה בהלוואה, אלא במכר גמור. ולדעת חכמים בברייתא, מאחר שלבסוף, כשהמוכר גואל את הבית, יש כאן ריבית, הדבר נידון כריבית גמורה, אלא שכאן התירה אותה תורה.**

מכר בית מושב עיר חומה ומת המוכר או הקונה אם מת המוכר בתוך שנה למכירה, בנו רשאי לגאול עד סוף השנה, ואף על פי שנאמר בעניין, "וְאִישׁ כִּי יִמְכַר בֵּית מוֹשָׁב עִיר חוֹמָה", ואם כן משמע שהפרשה מדברת במוכר עצמו, מכל מקום, מתוך שלא נאמר "וגאלה", שמשמע דווקא הוא יגאל, אלא "וְהִקְיָתָהּ גְּאֻלְתּוֹ", הרי זה מלמד, שגם אחר גואל, והוא הבן.

וכן אם מת הקונה בתוך שנה למכירה, המוכר גואל את הבית מבנו של הקונה, ואף על פי שנאמר בעניין, "וְיָקָם הַבֵּית אֲשֶׁר בְּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֻמָּה לְצִמְיַתָּת לְקִנְיָה אֹתוֹ", ואם כן משמע שהפרשה מדברת בקונה עצמו, ורק הוא יחזיר אם יגאלו ממנו, מכל מקום, מתוך שנאמר "וְהִקְיָתָהּ גְּאֻלְתּוֹ", הרי זה מלמד, שבכל אופן יש דין גאולה, גם מבנו של הקונה.

בית מושב עיר חומה שנמכר לכמה בני אדם בזה אחר זה

כבר נתבאר שהמוכר בית אחוזה בעיר מוקפת חומה, רשאי לגאול את ביתו במשך שנה, ולאחר שעברה שנה, נחלט הבית לקונה, ונעשה מעתה כבית אחוזתו של הקונה. ומעתה אם ימכור הקונה את הבית לאחר, הוא יהיה רשאי לגאול את הבית במשך שנה אחת, ורק לאחר שתעבור שנה מהמכירה השניה, נחלט הבית לשלישי. וכן הלאה.

וכשהקונה הראשון חזר ומכר את הבית בתוך שנה למכירה הראשונה, הכל מודים, שבתוך שנה למכירה הראשונה, הבית יוצא מרשותו, שנאמר, "וְאִם לֹא יִגְאֹל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תִּמְיָמָה", אבל נחלקו חכמים, לרשות מי הבית נכנס בתום אותה שנה.

לדעת רבי אלעזר – גם בזה הדין כנ"ל, שכשעברה שנה מהמכירה הראשונה, יצא הבית מהמוכר הראשון, ושוב לא ישוב לו, ומעתה הבית נחשב כבית אחוזתו של השני, ורשאי לגאול מהשלישי עד תום השנה מהמכר השני, וכשתעבור שנה מהמכר השני, יחלט הבית לשלישי.

ולדעת רבי יוחנן – אין הבית נחלט לקונה אותו, אלא כשהוא עצמו מחזיק בו עד סוף השנה של המכירה, אבל כשהוא חוזר ומוכר בתוך השנה, שוב אין הבית נחלט לו בסוף אותה שנה, להיות נידון לאחריה כמוכר בית אחוזתו עד סוף שנה מהמכר השני, אלא הרי הוא כנותן לשלישי את זכותו שלו, שיהא הבית נחלט לו בסוף השנה למכירה הראשונה, ולכן כשנשלמה שנה למכירה הראשונה, הבית נחלט לקונה האחרון שנמצא בו עתה.

בית מושב עיר חומה שניתן במתנה

לדעת משנתנו – מי שנותן מתנה, בית בעיר המוקפת חומה, דינו כדין מוכר בית בעיר מוקפת חומה, שיכול לגאול את הבית תוך שנה, ולאחר מכן הבית חלוט למקבל, שנאמר בכתוב, "וְיָקָם הַבֵּית אֲשֶׁר בְּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֻמָּה לְצִמְיַתָּת לְקִנְיָה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיָּבֵל", וללמד שהבית חלוט לקונה, די היה לכתוב "לצמית", ומתוך שנכתב "לצמיתת", הרי זה ריבוי, לרבות גם מתנה.

ולדעת רבי מאיר – מתנה אינה כמכר. [שכן דעתו גם לעניין שדות אחוזה, שלדעתו, שדות המכורות חוזרות לבעליהם, אבל שדות הניתנות במתנה, אינן חוזרות].

המקדיש בית מושב עיר חומה

המקדיש בית בעיר המוקפת חומה, כל זמן שהבית ביד הקדש, המקדיש יכול לגאול אותו

ואפילו אחרי שנים רבות, ואינו נחלט להקדש בסוף שנה למכירה, שנאמר בכתוב, "וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חֶמֶה לְצַמִּיתָת לְקִנְיָה אֹתוֹ לְדַרְתָּיו לֹא יֵצֵא בַּיָּבֵל", ללמד שאין הבית נחלט אלא למי שיש לו דורות, להוציא הקדש שאין לו דורות.

אולם אם בא אחר, ופדה את הבית מיד הקדש, שוב אין המקדיש יכול לגאול אלא עד סוף השנה מלקיחת השני, אבל בסוף השנה ללקיחת השני, הבית נחלט לו לעולם, שנאמר, "לְקִנְיָה אֹתוֹ", לרבות אף מי שקנה מיד הקדש.

"לא יצא בַיָּבֵל"

כבר נתבאר, שהמוכר בית בעיר המוקפת חומה, ולא גאלו בתוך אותה שנה, נחלט הבית לקונה לעולם, ואם כן כבר ידענו שאין הבית חוזר ביובל.

ומה שאמרה תורה "לא יצא בַיָּבֵל", באה ללמד, שאפילו אם הגיע היובל קודם שנחלט הבית לקונה, כלומר קודם שעברה שנה מהמכירה, אין הבית חוזר למוכר מחמת היובל.

תקנת הלל

בראשונה, היה הקונה נחבא מהמוכר בסוף השנה, כדי שלא ימצאנו, ולא יוכל לתת לו מעות לגאול את ביתו, עד יחלט הבית לקונה.

ולפיכך התקין הלל, שהמוכר לא יהא צריך לתת את המעות לידיו של הקונה עצמו, ודיו בכך שישליך מעות לצורך הקונה, ללשכה שהתקינו לכך בעזרה, ובכך נחשב כגואל את ביתו, ומעתה רשאי לשבור את הדלת ולהיכנס לבית. וכשירצה הקונה, יבוא ללשכה, וייטול את מעותיו.

איזה דין תיקן הלל בגאולת בתי ערי חומה

לדעת רבא ללשון ראשון, [וכן לקושיית רב פפא או רב אשי ללשון שני] – הסיבה, שלולא תקנת הלל לא היה המוכר יכול לגאול את ביתו, כי נתינת דמי הגאולה שהיה נותן לקונה על כרחו, אינה נחשבת כנתינה, ואם כן לא נחשב כגואל ביתו, ולפיכך תיקן הלל, שלעניין גאולת בית בעיר חומה, גם נתינה על כרחו של המקבל נחשבת נתינה, והמוכר יחשב כגואל.

ולפי דרכנו למדנו, שדווקא במקום זה נתינה על כרחו של מקבל נחשבת נתינה, אבל בשאר מקומות, נתינה על כרחו של מקבל אינה נחשבת נתינה, ולכן, מי שנתן גט לאשתו, ואמר לה, "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז", אינה מגורשת אלא אם כן תתן לו מאתים זוז, וירצה לקבל ממנה, אבל אם אינו רוצה לקבל, כשתתן לו על כרחו, אין הדבר נחשב כנתינה, ואינה מגורשת.

דף ל"ב

ולדעת רבא ללשון שני, [וכן לקושיית רב פפא או רב אשי ללשון ראשון] – הסיבה שלולא תקנת הלל, לא היה המוכר יכול לגאול את ביתו, כי נתינת דמי הגאולה שהיה נותן לקונה שלא בפניו, אינה נחשבת כנתינה, ואם כן לא נחשב כגואל ביתו, ולפיכך תיקן הלל, שלעניין גאולת בית בעיר חומה, גם נתינה שלא בפניו של המקבל, נחשבת נתינה, והמוכר יחשב כגואל. אבל אם היתה הנתינה בפניו של הקונה, המוכר היה נחשב כגואל, אף אם היתה על כרחו של מקבל, ולא הוצרך הלל לתקן בזה כלום.

ולפי דרכנו למדנו, שנתינה על כרחו של מקבל נחשבת נתינה, ולכן, מי שנתן גט לאשתו, ואמר לה, "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז", כשתתן לו האשה מאתים זוז, תהא מגורשת, אף אם תהא הנתינה על כרחו של הבעל.

מתנה על כורחו של מקבל

- **מתנת חנם.** פשיטא שאי אפשר לתת בעל כורחו של מקבל.

- **חוב.** פשיטא שאפשר להחזיר על כורחו של המקבל, ובלבד שלא יחזיר במדבר, [כשהלווה לו ביישוב].

- **הרוצה לגאול בית בערי חומה, מעיקר הדין צריך הקונה לקבל ממנו את המעות, אף על פי שיש לו הפסד בזה, כי כן דין בתי ערי חומה, ומכל מקום מהתורה אם אינו רוצה לקבל, אינו יכול לתת לו בעל כורחו, [י"א דווקא שלא בפניו, וי"א אפילו בפניו], אבל הלל התקין שאפילו שלא בפניו יוכל לשלם, על ידי שיתן את המעות בלשכה מיוחדת שהותקנה לכך.**

- **אשה הרוצה לשלם לבעלה ממון, לקיים את תנאי הגט, מעיקר הדין אף על פי שיש לו הפסד בזה, צריך הוא לקבל, משום שתלה את קבלת הממון בדעתה, ומכל אם אינו רוצה לקבל, אינה יכולה לתת לו בעל כורחו, [י"א דווקא שלא בפניו, וי"א אפילו בפניו].**

אלו דברים נידונים כבית מושב עיר חומה

מצד אחד נאמר, "בַּיִת מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה ... וְקָם הַבַּיִת", ללמד, שדווקא בית גמור שבעיר מוקפת חומה, נידון בדין בית מושב עיר חומה. ומצד שני נאמר הריבוי "אֲשֶׁר בָּעִיר", ללמד, שלא רק בית גמור לדירה נידון בדין בית מושב עיר חומה, אלא אף דברים נוספים אשר בעיר.

ולהלן יתבאר בעזה"י, אלו דברים נידונים כבית מושב עיר חומה, ואלו דברים אינם נידונים כן.

א. בית מגורים שבתוך העיר.

לדברי הכל, בית מגורים גמור שבתוך העיר, הרי

זה בית מושב עיר חומה.

ב. שדות גמורים שבתוך העיר.

לדברי הכל, מתוך כך שנאמר "בית", יש ללמוד, ששדות גמורים הראויים לזריעה, שאינם דומים כלל לבית, אינם נידונים כבית מושב עיר חומה.

ג. בתים או דברים שדומים לבתים ואינם למגורים.

לדברי הכל, מתוך שנאמר "אשר בעיר", יש ללמוד, שכל שהוא דומה לבית, נידון כבית מושב עיר חומה, ובכלל זה, בתי בדים, ובתי מרחצאות, ומגדלות, ושובכים, ובורות, ושיחין, ומערות.

ד. חולסית ומצולה.

נחלקו חכמים, במקומות שאינם בתים, וגם אינם ראויים לזריעה, כחולסית ומצולה.

לדעת רבי יהודה – מאחר שאינם דומים לבית,

אלא לשדות, אינם נידונים כבית.

ולדעת רבי מאיר – מאחר שאינם ראויים לזריעה, אלא לטול מהם אבנים וחול לבנייה,

צורך בית הם, ונידונים כבית.

ה. בית הבנוי בחומה עצמה.

נחלקו חכמים, בבית מגורים הבנוי בחומה עצמה, שהחומה היא אחת מכתליו.

לדעת רבי שמעון – בית הבנוי בחומה, נחשב

כבית שבתוך העיר, כמו שנאמר ברחב, "ותורגם

בַּחֶבֶל בַּעֲדֵי הַחֲלוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה

היא יושֶׁבֶת", כלומר ביתה היה בנוי בחומה

עצמה, ואף על פי כן היתה נחשבת כיושבת בעיר

שיש בה חומה [שכן הוא פשט הכתוב "ובַחוֹמָה היא יושֶׁבֶת", כלומר בעיר שיש בה חומה היא יושבת].

ולדעת רבי יהודה – בית הבנוי בחומה עצמה,

אינו נחשב כבית שבתוך העיר, שכן לא נאמר

"ובעיר המוקפת חומה היא יושבת", אלא

"ובַחוֹמָה היא יושֶׁבֶת", שנחשבת כיושבת בחומה עצמה, ולא כיושבת בעיר.

אלו ערים נחשבות כערים מוקפות חומה

לדין מכירת בית מושב עיר חומה

מבואר בסוגיתנו, שאין עיר נחשבת כעיר חומה,

לעניין שיהיו בתיה נידונים בדין בית מושב עיר

חומה, עד שיתקיימו בעיר ארבעה תנאים.

א. חומה ממש ולא שור איגר.

מתוך שנאמר בכתוב "חֹמָה", למדו, שצריך

שתהא העיר מוקפת חומה ממש, אבל אם

הקיפו את העיר בבתים סמוכים זה לזה, עד

שהיו הבתים נראים כחומה לעיר, אין העיר

נחשבת כמוקפת חומה.

ב. סביב.

מתוך שנאמר בעניין בתים בערים שאין להם

חומה, "וּבְתֵי הַחֲצָרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל

שְׂדֵה הָאֶרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֵלָה תִּהְיֶה לוֹ וּבִיבֵל יֵצֵא", למדנו,

שאין העיר נחשבת מוקפת חומה, אלא אם כן

מוקפת חומה סביב, אבל אם מוקפת אפילו

משלושה צדדים, כטבריה, כשהקיפוח משלושה

צדדים, [חוץ מצד הים שלא עשו בו חומה], אינה

נחשבת כמוקפת חומה.

ג. שלוש חצרות של שני בתים.

אין עיר קרויה עיר, עד שיהיו בה לכל הפחות,

שלוש חצרות, שבכל אחת שני בתים.

ד. מוקפת חומה מימות יהושע בין נון.

אין העיר נחשבת כמוקפת חומה, להיות בתיה

נידונים כבתי ערי חומה, אלא אם כן היא

מוקפת חומה מימות יהושע בן נון.

ולכאורה הכוונה, שתהא העיר מוקפת חומה

מימות יהושע בן נון ועד היום.

אולם לדעת רבי אלעזר ברבי יוסי, די בכך

שהיתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון,

ואפילו כבר חרבה החומה, הרי זו נידונית כעיר

מוקפת חומה, שנאמר, "אֲשֶׁר לֹא חֹמָה", ללמד,

שאפילו עתה אין לעיר חומה, מאחר שהיתה לה

חומה בימות יהושע, הרי זו נידונית כעיר מוקפת

חומה.

ובברייתא בדף ל"ג מבואר, שישנם עוד שלושה

תנאים, המעכבים את העיר מלהיחשב עיר

מוקפת חומה, שיהיו בתיה נידונים בדין בית

מושב עיר חומה.

ה. שהוקפה ולבסוף נתישבה.

כוונת הכתוב "בית מושב עיר חֹמָה", שתהא

העיר מוקפת חומה קודם ישיבתה, [שמתחילת

ישיבתה היתה עיר חומה], ולא שתחילה

נתישבה, ולאחר מכן הקיפוח חומה, ולפיכך,

אין העיר נחשבת כמוקפת חומה, להיות בתיה

נידונים כבתי ערי חומה, אלא אם כן הוקפה

תחילה ולבסוף נתישבה.

ו-ז. שהקיפוח הגוים קודם כיבוש יהושע.

נאמר בעניין בית מושב עיר חומה "בית מושב עיר

חֹמָה", וכן נאמר בכתוב בעניין ערי האמורי,

"כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצֻרֹת חֹמָה גְּבֻהָה דְּלִתִּים וּבָרִים לְבַד מְעָרֵי

הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד", והרי זה מלמד בגזרה שווה,

שכשם שערי האמורי הוקפו חומה (א) על ידי

גוים, (ב) קודם שנכבשו, כך הערים שדיבר בהן

הכתוב להיות בתיהן נידונות כבית מושב עיר

חומה, הן ערים שהוקפו חומה (א) על ידי גוים

(ב) קודם שנכבשו.

עיירות המוקפות חומה מימות

יהושע שנמנו במשנה ובברייתא

במשנתנו נמנו העיירות הבאות. (א) קצרה הישנה של ציפורי, [=קצרה שם עיר קטנה שמחוץ לציפורי]. (ב) חקרה של גוש חלב. (ג) יודפת הישנה. (ד) גמלא. (ה) גדוד. (ו) חדיד. (ז) אונו. (ח) ירושלים. וכן כיוצא בהן.

ולדברי אביי – התנא של הברייתא בא להוסיף על המבואר במשנתנו, ולומר, שבגליל, לא רק גמלא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אלא כל העיירות שעד גמלא, מוקפות הן חומה מימות יהושע בן נון. ובעבר הירדן, לא רק גדוד מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אלא כל העיירות שעד גדוד, מוקפות הן חומה מימות יהושע בן נון. וחדיד ואונו וירושלים הנזכרות במשנתנו הן העיירות המוקפות חומה שביהודה.

ולדברי רבא – התנא של הברייתא לא בא להוסיף על המבואר במשנתנו, אלא בא לפרש את משנתנו, שכן יש כמה עיירות שיש להם אותו שם זהה כמו הנזכר במשנתנו, ורק אחת מהן מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, ואלו הן, גמלא, גדוד, חדיד, אונו, וירושלים. ולפיכך ביאר התנא של הברייתא לאלו עיירות נתכוון התנא של המשנה. גמלא היא גמלא שבגליל, ולא גמלא שבמקום אחר. וגדוד היא גדוד שבעבר הירדן, ולא גדוד אחרת. וחדיד ואונו וירושלים, הן אלו שביהודה ולא שבמקום אחר.

ולעניין ירושלים הנזכרת כאן. דעת רבי יוחנן, שלא נזכרה לעניין דין בתי ערי חומה, כי המוכר בית בירושלים אינו נחלט, שבכמה דברים חלוקה ירושלים משאר ערים, ולא נזכרה אלא לעניין זה, שהיתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. ודעת רב אשי, שירושלים נזכרה כאן גם לעניין בתי ערי חומה, שאין זו ירושלים עיר הקודש והמקדש, אלא ירושלים אחרת, ששתי ירושלים היו וגם אותה ירושלים היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון.

למה מנו חכמים את העיירות הנ"ל

לדעת האומרים, שקדושה ראשונה שנתקדשו הערים בימי יהושע, כבר בטלה בחורבן ראשון, וכשעלו בני הגולה בימי עזרא, חזרו קדשו את הערים להיות ערי חומה, לא נתקדשו אלא הערים שקדשו בימי עזרא, ולא כל אותם שהיו קדושות מתחילה, ולפיכך מנה התנא את אלו שנתקדשו בימי עזרא, להודיע באלו עיירות נוהג דין בתי ערי חומה.

ולדעת האומרים שקדושה ראשונה שנתקדשו הערים בימי יהושע, לא בטלה בחורבן ראשון, וכל הערים שהיו מקודשות מימי יהושע עדיין הן בקדושתן, לא רק הערים המנויות לעיל קדושות, אלא כל שידוע שהיו מוקפות חומה מימות יהושע, והסיבה שמנה התנא את אלו שמנה, כי את העיירות הללו מצאו בני הגולה, ונהגו בהן בפועל דין בתי ערי חומה, אבל ודאי שכשימצאו אחרות גם בהם יהיו נוהגים כן.

כן מבואר מהתירוץ הראשון בגמרא, והחולקים הם שני תנאים שאמרו את דינם משמו של רבי ישמעאל ברבי יוסי.

אכן לפי התירוץ השני בגמרא, יתכן שהכל מודים שקדושה ראשונה לא בטלה, אלא שאף על פי שעדיין היא קיימת בכל הערים שיש בהם חומה, וקדושתן מחמת קידוש ראשון. לדעת רבי ישמעאל ברבי יוסי, הערים שנחרבה חומתן, לא נוהג בהן דין בתי ערי חומה, כי בפועל אין בהם חומה, ומנה התנא את העיירות שבפועל יש בהן חומה. אבל לדעת רבי אלעזר ברבי יוסי, אף ערים שחרבה חומתן, נוהג בהן דין בתי ערי חומה, ולכן, כל שתדע שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון, אף על פי שעתה אין להן חומה, נוהג בהן דין בתי ערי חומה.

איזה דבר עשו בימי עזרא

שלא עשו מימות יהושע בן נון

כשעלו בני הגולה נאמר, "וַיַּעֲשׂוּ כָּל הַקְּהָל הַשְּׂבִיּוֹת מִן הַשְּׂבִי סִפּוֹת וַיֵּשְׁבוּ בְּסִפּוֹת כִּי לֹא עָשׂוּ מִיָּמֵי יְשׁוּעַ בֶּן נוּן כִּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי שְׂמִיחָה גְדוֹלָה מְאֹד", ואם כוונת הכתוב לכך שישבו בסוכות ממש, לא יתכן שעל זה אמר הכתוב, שלא עשו כן מימות יהושע, שהרי לא יתכן שבימי דוד לא עשו סוכות עד שבא עזרא, אלא ודאי כוונת הכתוב לדבר אחר.

- י"א שכך יתפרש הכתוב "..." וַיֵּשְׁבוּ בְּסִפּוֹת [ממש. ומלבד זאת עשו דבר נוסף, ועליו נאמר] כִּי לֹא עָשׂוּ מִיָּמֵי יְשׁוּעַ בֶּן נוּן ... " ואיזה דבר לא נעשה מימות יהושע בן נון, קידוש הארץ, ומכאן, שקדושה ראשונה בטלה בחורבן ראשון, והוצרך עזרא לקדש את הארץ בשנית, ולפיכך קידש את הארץ למנות שמיטין ויובלות, וכמו כן קידש ערי חומה.

- וי"א שהסוכות האמורות בכתוב, אינן סוכות ממש, אלא שביקש עזרא, וביטל את יצר הרע של העבודה זרה, ובכך הגן על דורו, והרי הוא כמי שהושיבם בסוכה, המגינה על האדם מן החמה, וכך יתפרש הכתוב, "..." וַיֵּשְׁבוּ בְּסִפּוֹת [כלומר נעשו מוגנים מעבודה זרה] כִּי לֹא עָשׂוּ מִיָּמֵי יְשׁוּעַ בֶּן נוּן [ודבר זה לא נעשה אף מימות

יהושע] "...", ועל דבר זה הקפיד הכתוב על יהושע, מדוע לא עשה כן, ונשתהה הדבר עד עזרא, ולכן קרא אותו הכתוב בשם "ישוע", ולא כמו בשאר המקרא, [אבל על משה לא הקפיד הכתוב, למה לא עשה זאת, כי יתכן שרק זכותו של מי שהכניס את העם לארץ ישראל, מועילה לדבר הזה].

"אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשְׁתֶּהָ"

נאמר בספר דברים בעניין מה שיקרה אחר הגלות, "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַיּוֹמִים אֲשֶׁר הַדִּיחָה ה' אֶלְקֶיךָ שָׁמָּה. וְשִׁבַּתְתָּ עַד ה' אֶלְקֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כָּכָל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם אַתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ. וְשָׁב ה' אֶלְקֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיָצְךָ ה' אֶלְקֶיךָ שָׁמָּה. אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֶלְקֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ. וְהִבְיָאֶךָ ה' אֶלְקֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשְׁתֶּהָ וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ."

- י"א שהכתוב, "אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשְׁתֶּהָ", **מקיש את ירושת השבים מהגלות לירושת האבות, ללמד, שכשם שבירושה ראשונה של האבות, נתקדשה הארץ, כך בירושת השבים מן הגלות תתקדש הארץ, ומכאן שקדושה ראשונה כבר בטלה שאם לא כן למה צריך לקדש פעם שניה.**

- וי"א שהכתוב "אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיִּרְשְׁתֶּהָ", בא ללמד, שמאחר שכבר ירשו האבות וקדשו את הארץ בירושה ראשונה, כשיחזרו השבים מהגלות, אינם צריכים לחזור ולקדש.

מתי נוהג היובל

בעניין היובל נאמר, "וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יִשְׂרָאֵל", ללמד, שאין היובל נוהג, אלא כשכל יושבי הארץ עליה, כלומר שכל שבטי ישראל במקומם, ולפיכך אם חסר אפילו שבת אחד, או שהיו כל השבטים בארץ, אבל לא במקומם, אלא מעורבים זה בזה, אין היובל נוהג.

וכן שנינו, שמשגלו שבת ראובן ושבת גד וחצי שבת המנשה, בטלו היובלות.

האם בזמן עזרא נהג היובל

בברייתא מבואר, שבימי עזרא מנו שמיטין ויובלות. אלא שמסקנת הגמרא, [=דברי רב נחמן בר יצחק], שבאמת לא נהג היובל באותו זמן, [לעניין שילוח עבדים, וחזרת שדות אחוזה לבעלים], שהרי לא היו כל יושביה עליה, שכן העולים עם עזרא היו מועטים, כמו שנאמר, "כָּל הַקֶּהֱל כְּאֶחָד אַרְבַּע רְבּוּא אֲלָפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁשִׁים", וכבר נתבאר שכשאין כל יושביה עליה אין היובל נוהג.

אבל שמיטות היו נוהגות גם באותו זמן, [שמיטת כספים, ושמיטת קרקעות מלזרוע ולקצור], וכדי שיעשו את השמיטות בזמנם, היו מונים את היובלות, שהרי בסוף כל חמישים שנה היא שנה הראויה ליובל, ורק לאחר מכן יבואו שוב שבע שנים הנמנות לשמיטה הבאה, ואם לא היו מונים את היובלות, היו עושים את השמיטות קודם זמנם.

וזהו ששנינו, שמנו יובלות, לא כדי לנהוג בהן דין יובל, אלא כדי להעמיד את חשבון השמיטות כראוי.

דף ל"ג

וכל זה כדעת חכמים, האומרים, ששנת היובל אינה נמנית כשנה ראשונה לשמיטה הבאה, אבל לדעת רבי יהודה, האומר, ששנת היובל נמנית כשנה ראשונה של השמיטה הבאה, לא היה צורך למנות יובלות כלל, ודי היה בכך שמנו את שנות השמיטה, כי לעולם כל שנה שביעית היא שמיטה.

האם לאחר שגלו שבטי ראובן

וגד ומנשה חזר היובל לנהוג

בדף ל"ב כבר נתבאר שכשהחל סנחריב להגלות את השבטים, בטל דין יובל, כי שוב לא יוכל להתקיים הכתוב, "וּקְרַאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל יִשְׂרָאֵל". אלא שמהכתובים מבואר שגם בזמן מאוחר יותר נהג היובל.

שכן מבואר בספר ירמיה, שבזמנו נהג דין עבד עברי, [הנוהג רק בזמן שהיובל נוהג], שכן צדקיה כרת ברית עם העם, לשלח את העבדים העברים, וכן עשו תחילה, כמו שנאמר, "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת ה' אֲחֵרֵי כְּרַת הַמֶּלֶךְ צְדָקְיָהוּ בְּרִית אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם לְקֹרֵא לָהֶם דְּרוֹר. לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֲבֹד בָּם בִּיהוּדֵי אֲחִיהוּ אִישׁ. וַיִּשְׁמְעוּ כָּל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בְּבְרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ חֲפָשִׁים לְבִלְתִּי עֲבֹד בָּם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלְחוּ", [אלא שלאחר מכן חזרו ונשתעבדו בהם כמבואר שם בכתובים].

וכן מבואר מנבואת יחזקאל, [שהיה אחר גלות עשרת השבטים], שהתנבא, "כִּי הַמּוֹכֵר אֶל הַמְּמָכָר לֹא יָשׁוּב", כלומר, עתיד היובל להיבטל, ולא יחזרו שדות לבעליהם, ואם כן, ודאי בזמנו עדיין היה היובל נוהג.

וביאר רבי יוחנן, שהסיבה לכך שחזר היובל לנהוג, כי אחר שגלו עשרת השבטים, ירמיה החזירם, ויאשיה בן אמון מלך יהודה מלך עליהם, ואם כן חזרו להיות כל יושביה עליה.

וראיה לדבר שכבר בימי יאשיה חזרו עשרת השבטים, והוא מלך מלך עליהם, שנאמר בספר מלכים, "וַיֹּאמֶר [יאשיה] מָה הַצִּיּוֹן הִלְזָה אֲשֶׁר אָנֹכִי וְנִשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלְחוּ", [אלא שלאחר מכן חזרו ונשתעבדו בהם כמבואר שם בכתובים].

וכן מבואר מנבואת יחזקאל, [שהיה אחר גלות עשרת השבטים], שהתנבא, "כִּי הַמּוֹכֵר אֶל הַמְּמָכָר לֹא יָשׁוּב", כלומר, עתיד היובל להיבטל, ולא יחזרו שדות לבעליהם, ואם כן, ודאי בזמנו עדיין היה היובל נוהג.

רָאָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנֹשִׁי הָעִיר הַקָּבֵר אִישׁ
הָאֶלְקִים אֲשֶׁר בָּא מִיְהוּדָה וַיִּקְרָא אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ בֵּית אֵל", וְכִי מֵה
טִיבוֹ שֶׁל יֵאשִׁיחוּ בְּבֵית אֵל, אֲלֵא כִשֶׁהחֲזִירִים
יִרְמִיחוּ, יֵאשִׁיחוּ מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם.

וְאָמַר רַב נַחֲמָן, שֶׁדָּבַר זֶה מִבּוֹאֵר גַּם בִּנְבוֹאֹת
הוֹשֵׁעַ לְיִשְׂרָאֵל, "גַּם יְהוּדָה שֶׁת קָצִיר [כְּמוֹ קִצִּין]
לָךְ [כְּלוֹמֵר גַּם מִשְׁבַּט יְהוּדָה, הוּא יֵאשִׁיחַ הַמֶּלֶךְ,
יְהִי קִצִּין וּמוֹשֵׁל עֲלֶיךָ כְּלוֹמֵר עַל יִשְׂרָאֵל] בְּשׁוֹבֵי
שְׁבוּת עַמִּי [כְּלוֹמֵר כְּשִׁישׁוּבוֹ שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַגְּלוּת]".

[וַיִּקְרָא כִּי"ה לֵ"א] וּבְתֵי הַחֲצָרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֲמָה
סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאֶרֶץ יִחְשָׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ וּבִיבֵל יֵצֵא.

מוכר בתי חצרים

בְּעֵנִיין בְּתִים, שְׁבַעֲיִירוֹת שֶׁאֵינֶן מוֹקְפוֹת חוֹמָה,
נֹאמַר, "וּבְתֵי הַחֲצָרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֲמָה סָבִיב" [א]

"עַל שְׂדֵה הָאֶרֶץ יִחְשָׁב" [ב] "גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ" [ג]

"וּבִיבֵל יֵצֵא".

[א] וּמִתּוֹךְ כֵּךְ שֶׁנֹּאמַר, "עַל שְׂדֵה הָאֶרֶץ יִחְשָׁב",

לְמַדְנוּ, שֶׁהוֹקְשׁוּ בְּתִים אֵלוֹ לְשֵׁדָה אַחוּזָה. (א)

לְעֵנִיין זֶה, שֶׁאִם מִכְרוּם בְּעֲלֵיהֶם, הֵם חוֹזְרִים

בִּיּוֹבֵל לְבַעֲלִים, [כַּדִּין הָאָמֹר בְּשֵׁדָה אַחוּזָה]. (ב)

לְעֵנִיין זֶה, שֶׁהַבְּעֲלִים רִשְׁאִים לְגֹאֹל אֶת הַבֵּית

בְּגִירְעוֹן כֶּסֶף, עַל כְּרַחוּ שֶׁל קוֹנֵה, כְּלוֹמֵר יִרְאוּ

כְּמֵה נִתֵן הַקּוֹנֵה בְּעַבּוֹר הַבֵּית וְכֵמֵה שְׁנִים הֵיטָה

הַמַּכִּירָה קוֹדֵם הַיּוֹבֵל, וַיִּחְשְׁבוּ כְּמֵה מִגִּיעַ מִזֶּה

לְכָל שָׁנָה, וְכַךְ יַחֲזִירוּ לוֹ הַבְּעֲלִים, לְפִי מִנִּיין

הַשָּׁנִים שֶׁנִּתְּרוּ עַד הַיּוֹבֵל, וְהַבֵּית חוֹזֵר לָהֶם,

[כַּדִּין הָאָמֹר בְּשֵׁדָה אַחוּזָה].

[ב] וּמִתּוֹךְ כֵּךְ שֶׁנֹּאמַר, "גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ", הֵרִי זֶה

בֵּא לְחִזְקָה אֶת כַּח הַמוֹכֵר לְגֹאֹל אֶת שְׂדֵהוּ, וְהֵרִי

זֶה מִלְּמַד, שֶׁכָּל מֵה שֶׁהוֹקֵשׁ דִּין בְּתֵי חֲצָרִים לְדִין

שְׂדֵה אַחוּזָה, הוּא לְדַבְּרִים שְׁבֵהֶם כַּח הַבְּעֲלִים

יִפֵּה בְּשֵׁדָה אַחוּזָה, אֲבָל לְדַבְּרִים שְׁבֵהֶם כּוֹחַ

הַבְּעֲלִים יִפֵּה יוֹתֵר בְּמַכִּירַת בֵּית מוֹשֵׁב עִיר

חוֹמָה, דִּין בְּתֵי הַחֲצָרִים כַּדִּין בֵּית מוֹשֵׁב עִיר

חוֹמָה. (ג) כְּגוֹן לְעֵנִיין זֶה, שֶׁהַמוֹכֵר רִשְׁאִי לְפַדּוֹת

אֶת שְׂדֵהוּ אִף בְּשָׁנָה הַרְּאִשׁוֹנָה לְמַכִּירָה, כַּדִּין

בְּתֵי עִיר חוֹמָה, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְהַמְתִּין שְׁתֵּי שָׁנִים

כַּדִּין שְׂדֵה אַחוּזָה.

[ג] וְלִדְעַת רַב הוֹנָא, הַכְּתוּב "וּבִיבֵל יֵצֵא", אֵינּוּ

נִצְרָךְ לְלַמֵּד עַל כֵּךְ שֶׁהַבֵּית חוֹזֵר לְמוֹכֵר בִּיּוֹבֵל,

מִשׁוּם שֶׁדִּין זֶה כְּבֵר לְמַדְנוּ, מִמֵּה שֶׁהוֹקֵשׁ דִּין

בְּתֵי חֲצָרִים לְדִין שְׂדֵה אַחוּזָה, [כְּנִ"ל בְּאוֹת א'],

וְלֵהֲלֵן יִתְבַּאֵר בְּעִזָּה"י, מֵה יֵשׁ לְלַמּוֹד מֵהַכְּתוּב

הַזֶּה. אֲבָל לְדַעַת רַב אוֹשַׁעִיא, הַכְּתוּב "וּבִיבֵל

יֵצֵא", נִצְרָךְ, לְלַמֵּד עַל כֵּךְ, שֶׁהַבֵּית חוֹזֵר לְמוֹכֵר

בִּיּוֹבֵל, אִף כִּשְׁחַל הַיּוֹבֵל בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְמַכִּירָה,

שֶׁכֵּן, לוֹלֵא הַכְּתוּב הַזֶּה, הִיָּה מִקּוֹם לוֹמֵר, שֶׁמִּמֵּה

נִפְשָׁךְ לֹא יַחֲזוֹר הַבֵּית בִּיּוֹבֵל עֲצָמוֹ, שֶׁכֵּן אִם תִּתֵן

לוֹ דִין בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה, כְּבֵר נַחֲלַט הַבֵּית

לְקוֹנֵה, וְאִף אִם תִּתֵן לְבֵית דִּין שְׂדֵה אַחוּזָה,

הַחוּזֹרֶת בִּיּוֹבֵל, הֵלֵא שְׂדֵה אַחוּזָה שֶׁנִּמְכְּרָה שָׁנָה

אַחַת קוֹדֵם הַיּוֹבֵל, אֵינֵה חוּזֹרֶת אֲלֵא שָׁנָה אַחַת

אַחַר הַיּוֹבֵל, לְהַשְׁלִים לְקוֹנֵה שְׁנֵי תְּבוּאוֹת, וְאִם

כֵּן, הִיָּה מִקּוֹם לוֹמֵר, שֶׁאִפִּילוֹ יִפֵּה כּוֹחוֹ שֶׁל מוֹכֵר

בְּתֵי חֲצָרִים כְּמוֹכֵר שְׂדֵה אַחוּזָה, מִכָּל מִקּוֹם לֹא

יַחֲזוֹר אֵלָיו הַבֵּית, אֲלֵא שָׁנָה אַחַר הַיּוֹבֵל,

לְכַךְ נֹאמַר "וּבִיבֵל יֵצֵא", לְלַמֵּד, שֶׁמִּיד בִּיּוֹבֵל

הַבֵּית חוֹזֵר אֵלָיו.

מקדיש בתי חצרים

כְּבֵר נִתְבַּאֵר, שֶׁבְּבְתֵי חֲצָרִים, יִפֵּה כַח הַבְּעֲלִים,

כְּדַבְּרִים שֶׁכּוֹחוֹ יִפֵּה בְּשֵׁדָה אַחוּזָה, וְכְדַבְּרִים

שֶׁכּוֹחוֹ יִפֵּה בְּבֵית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה.

וְאִם כֵּן, מִי שֶׁהִקְדִּישׁ בְּתֵי חֲצָרִים, כָּל זְמַן שֶׁהֵם

בִּיד הַקֹּדֶשׁ, הֵרִי זֶה רִשְׁאִי לְגֹאֹל לְעוֹלָם, וְאֵינּוּ

מִפְּסִיד זְכוּתוֹ בִּיּוֹבֵל, כַּדִּין מִקְדִּישׁ בֵּית מוֹשֵׁב עִיר

חוֹמָה, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא בִיד הַקֹּדֶשׁ, רִשְׁאִי לְגֹאֹל

אוֹתוֹ אִפִּילוֹ לְאַחַר שְׁנִים רַבּוֹת, כְּפִי שֶׁנִּתְבַּאֵר בְּדָף

ל"א.

וְכֵן הַדִּין אִף כִּשְׁבֵא אָדָם אַחַר, וּפְדָה אֶת הַבֵּית

מִיד הַקֹּדֶשׁ, הַבְּעֲלִים הַרְּאִשׁוֹנִים יִכּוֹלִים לְגֹאֹל

מִמֵּנוּ אֶת הַבֵּית עַל כְּרַחוּ.

וְכָל זֶה כִּשְׁקִדְמָה גְּאוֹלֶת הַבְּעֲלִים מֵאוֹתוֹ אָדָם

לְיּוֹבֵל, אֲבָל אִם אַחַר שְׁבֵא אוֹתוֹ אָדָם, וּפְדָה אֶת

הַשְּׂדֵה מִיד הַקֹּדֶשׁ, הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל, וְעַדִּיין לֹא בָּאוּ

הַבְּעֲלִים הַרְּאִשׁוֹנִים לְגֹאֹל מִמֵּנוּ אֶת הַבֵּית,

נַחֲלָקוּ חֲכָמִים מֵה דֵינּוֹ שֶׁל הַבֵּית.

< דַּעַת רַב הוֹנָא.

אִם בְּתוֹךְ שָׁנָה רִאִשׁוֹנָה לְגְּאוֹלֶת הָאַחַר, הִגִּיעַ

הַיּוֹבֵל, דִּין פְּשוֹט הוּא שֶׁעַל יְדֵי צִירוֹף שְׁנֵי

הַכּוֹחוֹת שֶׁל שְׂדֵה אַחוּזָה וּבֵית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה,

יֵשׁ לְבֵית לְחֲזוֹר לְבַעֲלָיו הַרְּאִשׁוֹנִים, שֶׁכֵּן, מִחֲמַת

כַּח שְׂדֵה אַחוּזָה, הַיּוֹבֵל מוֹעִיל לְהוֹצִיא אֶת הַבֵּית

מֵהַגּוֹאֵל הָאַחַר, וְאִף עַל פִּי שֶׁשְׂדֵה אַחוּזָה עֲצָמָה,

אִם הַקְּדִישָׁה בְּעֲלִיָּה, וְגֹאֵלָה אַחַר, בִּיּוֹבֵל אֵינֵה

חוּזֹרֶת לְבַעֲלִיָּה הַרְּאִשׁוֹנִים, אֲלֵא יוֹצֵא לְכַהֲנִים,

לְעֵנִיין בְּתֵי חֲצָרִים, אַחַר שֶׁהוֹעִיל לָהֶם כַּח שְׂדֵה

אַחוּזָה לְהוֹצִיא אֶת הַבֵּית מֵהַגּוֹאֵל, חוֹזֵר וּמוֹעִיל

לָהֶם כַּח בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה, לְהַשִּׁיב אֶת הַבֵּית

אֵלֵיהֶם, שֶׁכֵּן לְעֵנִיין בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה נִתְבַּאֵר,

שֶׁאֵינּוּ נַחֲלַט לְגוֹאֵל אֲלֵא לְאַחַר שָׁנָה, אֲבָל בְּתוֹךְ

הַשָּׁנָה, עַדִּיין לֹא נַחֲלַט לוֹ, וְאִפִּילוֹ חַל יוֹבֵל בְּתוֹךְ

הַשָּׁנָה, וּמֵאַחַר שֶׁלֹא נַחֲלַט הַבֵּית לְגוֹאֵל הָאַחַר,

אֲלֵא עַדִּיין זְכוּת הַבְּעֲלִים קִיַּיֵּמַת לְגֹאֹל, וַיֵּשׁ כֵּאֵן

יּוֹבֵל, הַמוֹעִיל לְהוֹצִיא אֶת הַבֵּית מֵהַגּוֹאֵל, הֵרִי זֶה

חוֹזֵר לְבַעֲלִים הַרְּאִשׁוֹנִים.

אֲבָל אִם בָּא אָדָם אַחַר, וְגֹאֵל אֶת הַבֵּית מִיד

הַקֹּדֶשׁ, וְרַק לְאַחַר שְׁתֵּי שָׁנִים הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל, בְּזֶה

הראשונים את הבית, כי אם נדון אותו כבית מושב עיר חומה, הרי זה נחלט לגואל האחר, ויצא מרשות הבעלים הראשונים, וכמו כן, אם נדון אותו כשדה אחוזה, הרי זה נחלט לכהנים, ויצא מרשות הבעלים הראשונים. **וכדי שלא תאמר כן, אמרה תורה, "ויביבל יצא",** ללמד, שאף באופן הזה, בהגיע היובל, הבית חוזר לבעליו הראשונים.

ואף שהיה מקום לומר, שהכתוב הזה בא ללמד, שגם בלא שיגאלו אחרים את השדה, ועודה ביד הקדש, תצא ביובל ותחזור לבעלים הראשונים, בלא שיהיו צריכים לגאול אותה, כבר למדנו במקום אחר, שלא לומר כן, כדי שלא יאמרו, הקדש יוצא לחולין בלא פדיון, [שכן הלוויים, שיפה כוחם במה שמכרו, שהוא חוזר אליהם ביובל חנם, ובכל זאת, מה שהקדישו אינו חוזר אליהם ביובל בחנם, אלא אחר שיפדוהו, כפי שיתבאר בעזה"י להלן, ואם כן, קל וחומר לישראל, שגם במכר אין כוחו יפה כמו לוי, ודאי הוא שבהקדש לא יחזור לו דבר בחנם אלא בפדיון].

ואם כן, לדעת רב הונא, כל זמן שלא נפדית השדה כלל, אינה חוזרת לבעלים הראשונים, אפילו לאחר כמה יובלות, עד שיגאלו אותם בעצמם, אבל אם גאלו אותה אחרים, ביובל הראשון שאחרי גאולתם, היא חוזרת לבעלים הראשונים. [וכן שנינו כמותו בברייתא].

< דעת רב אושעיא.

הכתוב "ונתן הכסף וקם לו", בא ללמד, שכל הפודה דבר מיד הקדש, נעשה שלו לעולם. ואם כן, כשאמרה תורה לעניין שדה אחוזה, שהפודה שדה אחוזה שהקדישו אחרים, אינה שלו אלא עד היובל, אבל ביובל יוצאת לכהנים כמו שנאמר, "והקיה השדה בציאתו בביבל קדש לה' כשדה החכם לפהן תהיה אצחתו", לא הוציאה בכך תורה מן הכלל הראשון, אלא פודה שדה אחוזה של אחרים, אבל כל שאר דברים הנפדים, חלוטים לפודה עצמו לעולם, ובכלל זה פודה בתי חצרים של אחרים, ולכן, בכל אופן, אם בא אדם אחר ופודה בתי חצרים של זה, הבית חלוט לאחרון לעולם, ואינו חוזר ביובל לבעלים הראשונים.

ואם כן, לדעת רב אושעיא, כל זמן שלא נפדית השדה כלל, אינה חוזרת לבעלים הראשונים, אפילו לאחר כמה יובלות, עד שיגאלו אותם בעצמם, אבל אם גאלו אותה אחרים, מעתה היא נחלטת לאותם אחרים לעולם ואינה חוזרת לבעלים הראשונים.

אלו דברים חוזרים ללוי ביובל

בלא פדיון ואלו טעונים פדיון

מאחר שנאמר "ויצא ממכר בית ועיר אצחתו בביבל", יש ללמוד, שאין חוזר ללוויים ביובל בחנם, אלא בתים ושדות שמכרו, אבל שאר דברים שמכרו, כגון עבדים ומטלטלים ושטרות, אינם חוזרים להם.

והכתוב "ממכר", לא בא לרבות, שכל מה שמכרו חוזר להם, אלא שרק כשיצאו מהם הבתים והשדות במכר, הם חוזרים אליהם ביובל בחנם, אבל כשהקדישו בתים ושדות, [כל זמן שהם ביד הקדש], לא יחזרו אליהם בחנם, כי אין הקדש יוצא בחנם אלא בפדיון.

אלו ערים נקראות ערי חצרים

מבואר בסוגיתנו, שאם יתקיימו אחד משני התנאים הבאים יש למקום דין של ערי חצרים.

א. אינה מוקפת חומה.

מפשט הכתוב "ובתי החצרים אשר אין להם חמה סביב על שדה הארץ יחשב גאלה תהיה לו וביבל יצא", יש ללמוד שכל עיר שאין לה חומה נחשבת כערי החצרים.

ב. אין לה שיעור עיר.

מתוך שנאמר "ובתי החצרים", כבר ידענו שמדובר בעיר שאין לה חומה, כי חצרות אינן עיר, ואינן ראויות לחומה, ואם כן למה נאמר "אשר אין להם חמה", ללמד, שפעמים אף כיש לעיר חומה, מאחר שאינה ראויה לחומה, הרי היא נחשבת כעיר שאין לה חומה.

ושיעור עיר שאינה ראויה לחומה, היא עיר שלא יהיו בה כי אם שתי חצרות, שבכל אחת שני בתים, שנאמר "ובתי החצרים", ומיעוט בתים שנים, וכן מיעוט חצרות שתיים, הרי שני בתים ושני חצרות, ואם כוונת הכתוב לשתי בתים בשתי חצרות, כלומר שתי חצרות שבכל אחת בית אחד, די היה לכתוב "החצרים", ללמד על שתי חצרות, ועל כרחך הכוונה לחצרות שיש בהן בית, כי בלא בית אינה קרויה חצר, ומתוך כך שנאמר בפירוש "ובתי החצרים", הרי זה מלמד, שבכל חצר יהיו שני בתים, ואם כן, אפילו יש בעיר שתי חצרות, שבכל אחת שני בתים, אין החומה מועילה לה להיחשב עיר מוקפת חומה.

[ויקרא כ"ה ל"ב-ל"ד] וערי הלויים בתי ערי אצחתם גאלת עולם תהיה ללויים. ואשר יגאל מן הלויים ויצא ממכר בית ועיר אצחתו בביבל פי בתי ערי הלויים הוא אצחתם בתוך בני ישראל. ושדה מגרש עריהם לא ימכר פי אצחת עולם הוא לקהם : ס

שדות מגרשים ועיר כדין

בעניין ערי הלוויים נאמר, "ומגְרְשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוֹיִם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֶלְף אַמָּה סָבִיב. וּמִדְתָּם מִחוּץ לָעִיר אֵת פְּאֵת קִדְמָה אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֵת פְּאֵת נֶגֶב אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֵת פְּאֵת יָם אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֵת פְּאֵת צָפוֹן אֶלְפִים בְּאַמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הָעָרִים", וביארו חכמים, **שאלף אמה שסביב העיר יהיו מגרש, פנוי מכלום, בלא בתים ולא זרעים, שכך הוא נוי לעיר, ועוד אלף אמה חוצה להם, יהיו ללוויים לשדות וכרמים, סך הכל אלפים אמה.**

ודבר זה הוא חובה, ואסור לשנותו, שנאמר, "וּשְׂדֵה מִגְרֵשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר", ואין הכוונה שלא יוכלו למכור זה לזה או לאחרים, שהרי נאמר "גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לָלוֹיִם", ואם לא מכרו, איך יגאלו, אלא כוונת הכתוב, שאסור לשנות את המגרשים והשדות.

והסיבה לכך שאין למעט את השדות, לעשות מהם מגרש, משום יישוב ארץ ישראל, שממעט את הזריעה.

והסיבה שאין למעט את המגרש, לעשות בו שדה או בתי עיר, כי מחריב בכך את נוי העיר.

והסיבה שאין למעט את העיר, לעשות מגרש גדול, כי מחריב את היישוב של הארץ.

וזהו ששנינו, אין עושים שדה מגרש, ולא מגרש שדה, ולא מגרש עיר, ולא עיר מגרש.

ומתוך המשנה משמע, שלדעת תנא קמא, כן הדין גם בשאר ערי ישראל.

אבל לדעת רבי אליעזר, אין הדבר הזה אסור

אלא בערי הלוויים, אבל בערי ישראל. מותר

להגדיל את המגרש על חשבון השדה. וכן מותר

להגדיל את השדה על חשבון המגרש. וכן מותר

להגדיל את העיר על חשבון המגרש. ורק למעט

את העיר עצמה, לעשות מגרש גדול, אסור,

שלא להחריב את ערי ישראל.

שדה אחוזה ובית מושב

עיר חומה של ערי הלוויים

כל דיני שדה אחוזה, [א] שאינה נגאלת אלא

אחר שתי שנים, [ב] ואם הקדישה וגאלה אדם

אחר, יוצאת ביוכל לכהנים], ודיני בית מושב

עיר חומה [ג] שבסוף שנה מהמכירה נחלט

לקונה], אינם אמורים אלא בשדות ובתים של

ישראל.

אבל שדה אחוזה של הלוויים, [א] כשנמכר

לאחר, הוא נגאל אפילו מיד אחר המכירה, ואין

צריך להמתין שתי שנים. [ב] וכשהוקדש, הוא

נגאל אף אחר היוכל, ואינו מתחלק לכהנים. [ג]

ובית מושב עיר חומה של הלוויים, כשנמכר,

נגאל לעולם, ואינו נחלט לקונה בסוף שנה.

וכל הדינים הללו למדים מהכתוב, "גְּאֻלַּת עוֹלָם

תִּהְיֶה לָלוֹיִם".

באלו שדות אחוזה ובתי מושב

נוהגים דיני ערי הלוויים

לדעת חכמים – כל השדות ובתים שבערי

הלוויים, נידונים כדין ערי הלוויים, אף אם הם

של ישראל, כגון שישראל ירש אותם מלוי שהיה

אבי אמו, שנאמר בכתוב "כִּי בְּתֵי עָרֵי הַלְוִיִּם

הוא אֶחָזְתֶם", הרי שכל בתי ערי הלוויים דינם

כן.

ולדעת רבי – לא כל השדות והבתים שבערי

הלוויים נידונים כערי הלוויים, אלא רק אלו

השייכים ללוויים, אבל אם היו שייכים

לישראל, כגון שישראל ירש אותם מלוי שהיה

אבי אמו, הנכסים הללו נידונים כנכסים של ערי

ישראל, שנאמר "וְאֲשֶׁר יִגָּאֵל מִן הַלְוִיִּם" "מִן

הַלְוִיִּם" ולא כולם, להוציא זרע לוי שאינו לוי.

-

לוי שמכר שדה ללוי, גואל ממנו לעולם, כלוי

שמכר לישראל, שנאמר, "וְאֲשֶׁר יִגָּאֵל מִן

הַלְוִיִּם", ללמד, שאף מהלוויים הלוי גואל.

ערי הלוויים לא היו מוקפים חומה

מאחר שערי הלוויים היו ערי מקלט,

[שהרוצחים בשוגג גולים אליהם], לא היו

עושים אותן כפרים קטנים, [כדי שיהא שם די

מקום לקלוט את הרוצחים], ולא היו עושים

אותן כרכים גדולים, [כי בכרכים גדולים

מתקבצים מכל המקומות לסחורה, ועל ידי זה

תהא רגל גואל הדם מצויה שם, ויארוב לרוצח

ויהרגנו], אלא עושים אותם עיירות בינוניות

בלא חומה.

ומאחר שלא היו עושים את ערי הלוויים ערי

חומה, אם נפל בחלקם עיר שיש לה חומה, היו

סותרים את החומה.

אלא שכל זמן שלא נסתרה החומה, היה לעיר

דין של עיר מוקפת חומה, ועל האופן הזה

נתבאר לעיל, שבתי ערי חומה של הלוויים,

נגאלים לעולם, [כן מבואר מדברי רב יוסף בריה

דרב סלא חסידא ורב אשי].

אבל אין לומר, שהאופן שבו יהא ללוויים בית מושב

עיר חומה, הוא, כשמתחילה נעשית להם עיר בלא

חומה, והם הקיפוה לאחר זמן, כי עיר שהוקפה חומה

אחר שנתיישבה, אינה נחשבת כמוקפת חומה לדין

זה.

כהן שזכה בשדה חרם והקדישה

כבר נתבאר, שיש חילוק בין שדה אחוזה של ישראל, לשדה אחוזה של כהן, שכשישראל הקדיש שדה אחוזתו, ולא גאל עד היובל, שוב אינה חוזרת לו, אבל כשכהן הקדיש שדה אחוזתו, אף אם לא גאל עד היובל, יכול לגאול גם אחר היובל.

וכמו כן כבר נתבאר בדף כ"ט, שהעושה שדהו חרם להינתן לכהנים, הכהן שזוכה בשדה, נעשית היא כשדה אחוזתו, שאם מכרה חוזרת לו ביובל ולא לבעלים הראשונים.

אלא מאחר שבאמת אין זו שדה אחוזה של כהן, אינה נידונית לכהן כשדה אחוזה של כהן, שאם הקדישה רשאי לגאול לעולם, אלא נידון בה כשדה אחוזה של ישראל, שאם הקדישה, ביובל מתחלקת לכהנים ואינה חוזרת לו.

ואף שהיה מקום לומר, שמאחר שהכהן הקדיש את השדה, ודינה להתחלק ביובל לכהנים, תחזור אליו מחמת כהונתו.

בכל זאת אינה חוזרת לו, כי נאמר, "וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַּיּוֹבֵל קִדָּשׁ לַיהוָה כְּשֵׂדֵה הַחֵרֶם לָכֵהֶן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ", להקיש שדה חרם של כהן, לשדה אחוזה של ישראל, ללמד שמתחלקת לכל הכהנים.

והסיבה שהוצרך הכתוב הזה, כי לולא הכתוב הזה, היה מקום לומר, שהכהן שהקדיש שדה חרמו, הוא יזכה בשדה, כפי שיתבאר להלן.

א. מתחילה אמרו, שהסיבה שהיה מקום לומר, שהכהן שהקדיש את שדה חרמו ולא גאלה, הוא יזכה בשדה ביובל, היא, כי היה לנו ללמוד בקל וחומר, שאם בשדות שהקדישו אחרים הוא זוכה, כל שכן שיזכה בשדה שהקדיש הוא.

ודחו זאת, שכן שדות שהקדישו אחרים מתחלקות לכל הכהנים, ואם כן אין לך ללמוד בקל וחומר, אלא שגם שדה זו תתחלק לכל הכהנים, [כפי שבאמת הדין], אבל מניין לך שהוא לבדו ייטול את כולה.

ב. שוב אמרו, שהסיבה שהיה מקום לומר, שהכהן שהקדיש את שדה חרמו ולא גאלה, הוא יזכה בשדה ביובל, כי מאחר שהוא הקדישה הרי זה דומה לכהן שהביא קרבן לבית המקדש, שהוא עצמו רשאי להקריבו, שנאמר "וְאִישׁ אֶת קִדְּשָׁיו לֹא יִקְהִי", ואם כן, גם בדבר זה, מאחר שהוא עצמו הקדיש את השדה, הוא יזכה בה.

ודחו גם זאת, כי כשהכהן זוכה בקרבנות שהקריב, זוכה הוא להקריב לגבוה, ולא ליטול לעצמו, [אלא שממילא מאחר שהקריב לגבוה, נוטל חלק המקריב], אבל כאן הוא רוצה ליטול לעצמו, ודבר זה לא מצינו שיהיה שייך למקריב.

ג. ולמסקנה אמרו, שהסיבה שהיה מקום לומר, שהכהן שהקדיש את שדה חרמו ולא גאלה, הוא יזכה בשדה ביובל, כי נאמר בעניין שדות הכהנים והלוויים, "וּשְׂדֵה מְגֵרֶשׁ עֲרִיקָהּ לֹא יִמָּכַר כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם", ללמד, שאחוזתם שלהם לעולם, ולכאורה גם שדה זו, מאחר שזכה בה מהחרם תהא כשדה אחוזתו, ולא תצא מרשותו להתחלק לכהנים, ולפיכך הוצרך הכתוב הנ"ל, להקיש שדה חרם לשדה אחוזה של ישראל, ללמד, שדינם שווה, ואם כן, מה שנאמר בעניין שדה אחוזה של כהנים "אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם", הכוונה רק לשדה אחוזה ממש, ולא לשדה שזכו מהחרם.

סליק פרק המוכר שדהו וכל מסכת ערכין

הודו לה' כי טוב כי לעולם תִּסְדָּדוּ